IVLII
CAESARIS STELLAE
NOBILIS ROMANI
COLVMBEIDOS
Libri Priores Duo.

AD PHILIPPVM AVSTRIVM
PHILIPPI II. REGIS CATH. F.
HISPANIARVM ET INDIARVM
PRINCIPEM.

BIBLIOTECA NAZ
ROMA
VITTORIO EMANUELE

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE,
Apud Sanctium, & Soc.
M. D. XIC.

Digitized by Google

Digitized by Google

FRANCISCVS BENCIVS E' SOCIETATE IESV *Erudito Lectori S. D.*

ETSI COLVMBEIDOS libri duo, quos IVLIVS CAESAR STELLA ſexto ab hinc anno à ſe compoſitos nunc primum edidit, ij ſunt, vt gratulari potius, & gratias agere omnes auctori debeant, quòd guſtum aliquem dederit totius operis, quàm quærere cur non expectarit, dum totum daret: occurram tamen admirationi aliquorum, qui accipientes quod datur, eius ſpecie allecti totum accipere maluiſſent. Atque id faciam auctore ipſo approbante. Scripſerat hos duos libros, excellentis ingenij, & in arte poetica ſuam ſupra ætatem, & admirationem omnium exercitatus adoleſcens, cùm annum non dum ageret vigeſimum: atque, vt eſt ſuarum rerum non magnus admirator, voluit eo in labore antequam procederet, expiſcari iudicium aliorum. Oſtendit igitur, vt eum primò nominem, cui primum oſtendit, etſi ſuo iure primus omnium erat nominandus, M. ANTONIO MVRETO. exemplum miſit ad lumen illud al-

terum litterarum, quod peræquè lugemus extinctum, PETRVM VICTORIVM. Ac ne ſolum mortuos memorem, miſit ACADEMIAE FLORENTINAE, ampliſſimis viris, & præſtantiſſimis ingenijs inſtructiſſimæ: Inſpiciendum dedit duobus Petris, noſtri ſæculi ornamentis: ANGELIO BARGAEO, & MAGNO. FVLVIO VRSINO, viro optimo, longeque doctiſſimo. IOANNI TONSO in omni genere ſermonis, & humanitatis perfecto. ANTONIO QVAERENGO cuius magnum, & graue debet eſſe iudicium, ea videlicet in arte, in qua ipſe plurimum præſtat. ergo his inſpiciendum. audiendum MARIO CVRTIO, qui oculorum cæcitatem intelligentiæ acumine, maximarumque rerum cognitione compenſat. ac, ne omnes numerem: quos aut Romæ eſſe compererat in hac re intelligentes (ſunt autem hac ætate permulti) aut in Italia, eos volebat eſſe talis ſcriptionis arbitros: ne, aut ingeſtis amicorum laudibus, aut ipſius feruore ætatis rapi videretur. Inuentus eſt nemo, qui non exquiſitiſſimis verbis extulerit ingenium poetæ, ipſoſque verſus ita commendarit, vt modeſtiam ſuam præſtare debuerit ingenuus adoleſcens, in ijs audiendis, quæ de ſe dicerentur. Non faciam hoc loco, vt adijciam tantorum virorum teſtimonio ſententiam meam: ne videar eum laudando ſuffragari mihi, cuius diſciplinæ alumnus aliquando obtigit maior magiſtro. Cum hæc ita eſſent, iamque tam præclari poematis ſpargeretur fama, vt magna pars virorum in hac Vrbe Principum peterent eius ſibi fieri copiam: magnus ille ALEXANDER FARNESIVS Cardinalis, ſcientiſſimus iudex, patronuſque munificentiſſimus eruditorum, in ſuburbana ſua villa cum legiſſet, vſque adeò probauit, vt in Hiſpaniam ad Sereniſſimum PHILIPPVM Catholici Regis filium ſua ſponte curarit perferendum. Hinc autem eæ litteræ venerunt à ſumma doctrina, & prudentia prædito GARSIA LOAISA, qui à Rege ſapientiſſimo admotus eſt ſpei Principis omnium maximi, vt non fuerit ſine

ſuſpicio-

ſuſpicione pertinaciæ editio ſupprimenda. Ex quo illud etiã STELLA aſſequetur, quòd ex hoc ſpecimine operis, in quo perficiendo nunc progreditur, & eliciet ſenſum aliorum, quos non potuit conſulere, & melius multo intelliget, quid in reliquo ſequendum, quid fugiendum eſſe videatur. Ardet certè iuuenis, & iure id quidem, incredibili deſiderio Regis inuictiſſimi, quo maxime ſtat Chriſtiana Reſpublica, Auguſtæ eius ſobolis, quæ nunc ſurgit, tanto præſertim fulta inſtitutore, SPES ALTERA RERVM. dominatricis denique HISPANIAE, laudes, ſi non pro merito, ſaltem pro ſtudio celebrandi. quod cum tota vita ſe facturum pollicetur, tum hac ætate, in qua nunc eſt, ita præſtat, atque olim in minore tam diligenter præſtitit, vt in tam vberi argumento, quamlibet magna à tam felici ingenio ſperare debeamus. Et ſi hoc ipſum, quod nunc præbetur gratia exempli, tale eſt, vt ad laudis æternitatem ſatis eſſe poſſit. Quod tamen ipſe, qua eſt animi magnitudine, non tam vult eſſe præteritorum præmium, quàm futurorum incitamentum. eſt enim proprium quoddam illuſtri STELLARVM familiæ, vt ingenio valeant, & poetico artificio. Neque id tantum dictum propter IOANNEM BAPTISTAM qui eſt Pontifici Maximo à ſupplicibus libellis referendis, IVLII CAESARIS germanum fratrem, virum cum reliquis virtutibus, tum poetica laude ornatiſſimum: ſed propter L. ARRVNTIVM STELLAM. quem Papinius Statius in his ſtudijs eminentiſſimum vocat. Ab hoc enim ARRVNTIO STELLA STELLAS ortos ſtirpe antiquiſſima, conſtans fama eſt, & vero ab opinione eruditorum, grauibus innixa argumentis, non abhorrens. & augebit nunc STELLA meus, quaſi IVLIVM SIDVS, non in genere ſolum ſuo, ſed & in Heroicorum poetarum, numerum ſtellarum. Recte enim poetæ omnes ſtellæ: qui inter omnes rerum auctores clariſſime micant. Itaque fulgebit ſemper (nec me amor fallit) vt nulla eum vel inuidiæ nebula, vel temporis obſcuratura videatur obliuio.

Creſcet

Creſcet eius ſplendor in dies magis, & ab hoc ipſo poemate, quod nunc partim datur, partim promittitur, admirabile accipiet incrementum. Eſt enim ipſum (& ſpeciem vides) factum quidem ad exemplar antiquorum, ſed tale, vt exemplum ſit futurum poſteris, qui ſimilia vel cupient, vel audebunt. Vale. E Collegio Romano.

AD

Digitized by Google

AD GARSIAM LOAISAM PHILIPPI PRINCIPIS INSTITVTOREM V. C.

Iulij Cæſaris Stellæ

ELEGIA.

NEC potis optato pirius ſe nautica portu
Condere, ni fœlix per mare-ventus agat:
Nec mea ad extremum ſe ferre Columbeis, illam
Ni patrocinij prouehat aura tui;
O' decus Hiſpanæ, ſpeſque vna Loaiſa famæ,
Publica quo creſcit fulta docente quies,
Et duce te pueros vincit puer, integer ani
Laude vir vt magnos vincet vtraque viros;
Quod fœlix tandem eſt illo ſub Rege futurus,
Debet præceptis vrbis vterque tuis:
O`quibus interea ſeſe virtutibus auget
Innumeris, annos expleat ille pares.
Ergo me, cæptis quem ſpes promiſſa ſecundi
PRINCIPIS, iniuſtum ſumere iuſſit onus,
Iure foue: primis maius quod molior annis,
PRINCIPIS in laudes omne mouetur opus:
Nam ſi, magna quibus ſeſe domus Auſtria iactat,
Interdum veteres ille recenſet auos,
Vt teneram incendant exempla domeſtica mentem,
Perque ſuæ longas Gentis it hiſtorias,
Occurrent FERDINANDVS, ſexuque virago
Altior, inuicto par ISABELLA viro.
Catholici nomen quorum meruere labores,
Et pia pro ſancta bella peracta Fide.
His olim auſpicibus trans littora nota COLVMBVS

Inten-

Digitized by Google

Intentatum alijs primus iniuit iter,
Et titulos tot per maria inuia vexit Iberos
Victor, ad oppoſiti regna repoſta poli,
Non venti rabies, nec inhoſpitus ætheris ardor
Magnanimum, pelagi nec tenuere minæ.
Iuit, & ingentem Phœbi æmulus ambijt orbem,
Et domito mundum iunxit vtrunque mari.
Vix illum, innumeris licet aëre denatet alis,
Fama per immenſas feſsa ſequuta vias.
Quem cartis intexam audax metuentibus atra
Nocte tegi, ni me ludit honoris amor;
Perpetuum vt longi monimentis inſitus æui
Floreat, & populi docta per ora volet.
Viuet, & vt factis immanibus obruit omnes
Priſca quot in lucem ſæcla dedere, viros,
Sic non laude minor, cui nil anus auferat ætas,
Alite forſan erit carminis ille mei.
Et procerum pietas æterna micabit Iberum,
Prima mihi à ſummo cura futura Duce:
Extera tentantem pro Relligione COLVMBVM
Regna procul, quorum eſt ſponte ſequuta manus.
Tu modo magnum vna decurre LOAISA *munus;*
Tuque PVER *cœptis maxime dexter ades,*
Quem ſapere ante annos mirata Hiſpania gaudet,
Nec, tantum quo ſe Principe tollat, habet.
Perge volens, & te Regi, quem nomine reddis,
Redde PATRI *factis, & pietate parem.*

COLVM-

Digitized by Google

COLVMBEIDOS
Liber primus.

INVENTVM pugnata cano pia bella per orbem,
Magnanimumque Ducem, terris qui primus Iberis,
Axis ad oppoſiti populos, ignota Quiqueia
Littora fecit iter, ſecretaque regna retexit.
Ille graues rerum conſtanti pectore caſus
Pertulit, & magnos pelago, terraque labores,
Inceptis dum monſtrum Erebi felicibus obſtat,
Multaque bellando expertus, dum tecta locaret
Tuta ſuis, rituſque pios, moremque ſacrorum
Conderet, vnde nouas paßim venerata per aras
In ſummos nunc relligio ſucceßit honores.
Tu modo, quæ iuſtos nunquam fruſtrata vocatus
Vota foues hominum, & promiſſo munere damnas,
Virgo Parens, ſic te terræ, cœliq. potentem
Agnoſcat, Natique tui ſub Rege PHILIPPO
Indus vterque pari veneretur numina cultu,
Affer opem, aſpiraque mihi, quodcunque Columbus
Geßit equis, & claſſe, tuum eſt: Te iuſta iuuantem
Prælia ſæpe graui rerum in diſcrimine ſenſit,

Digitized by Google

Te duce durum vicit iter, trans ſolis, & anni
Ire vias auſus: Tu me tua dona canentem
Diua mone, cœptiſque volens ingentibus adſis.
At tu magne Puer flos orbis, & vltima terris
Expectata quies; longo defeſſus ab æuo
Regnandum tibi cum Genitor conceſſerit orbem;
Excipe, puberibus quæ prima ſacramus ab annis,
Munera deuotæ monumenta, & pignora mentis.
Tempus erit, cum facta Patris miranda nouantem
Carmine te maiore canam, quandoque feroces
Contuderis Turcas, & Regum colla minantum
Ad ſacra templa trahes curru ſublimis auito,
Innumeroſque mari referes ab vtroque triumphos:
Nunc tibi militiæ curas; dum mollior ætas
Inuidet; auſpicijs maiorum inuenta tuorum
Regna lege, & pugnanda animo iam concipe bella.
Soluerat Hiſpano iamdudum littore claſſis
Solis in occaſum pelagi tentare latentes
Miſſa ſinus, poſitaſque alio ſub ſydere terras;
Intactas penitus terras, quas omnis iniquo
Damnatas æſtu nequicquam credidit ætas,
Deſertoſque vacare locos, & inhoſpita regna:
Iamque ſupra Heſperidas varijs iactata periclis
Errabat pelago in magno: tamen omnia contra
Ventorumque minas, ſæuique incommoda cœli
Longum inſiſtit iter, Dux tanta ad munera lectus

Chriſtofo-

Chriſtophorus, cœptiſque ardens audacibus inſtat.
Et iam auræ aſpirant faciles, mirataque monſtrum
Non prius incurua roſtro diuiſa carina
Subſidunt vltro, & motus freta cærula ponunt:
Ipſi latantes ignoto corpore piſces
Emergunt pelago, naueſque attingere gaudent.
At contra diri longe regnator auerni
Inuidiæ ſtimulis, odioque agitatus, & ira;
Detegat Auſonius ne regna occulta Columbus
Antiquoſque nouet ritus, melioraque gentes
Ad ſacra conuerſas luſtralibus abluat vndis;
Multa putat, ſi quà properantem auertere claſſem
Poſſit ab incœpto: velit æquora feruere flammis,
Aſtra tegi tenebris, cœlum imbribus omne reſolui;
Ipſe inferre faces, dare noctem, immittere nimbos.
Sed quid agat? ſedet hæc ſummo ſententia Patri.
Flet tamen, & tandem hæc inuito ex ore profundit.
Ergo; ego quæ magnas Aſiæ, Libiæque per vrbes
Tantorum impenſis operum Mahomete miniſtro
Damna dedi ſuperis; victor pelagique, meique
Largius inuento Ligur hic modò ſarciet orbe:
Quo ſolo amiſſi caſum ſolabar Olympi.
Et patiar, cedamque libens? dent iura ſubactis
Chriſtiadæ populis, rituſque, & ſacra refigant,
Deturbentque ſolo fratrum ſimulacra meorum:
Illis credula plebs operoſas erigat aras,

Illis vota dicet, terris expulſus, & alto
Rex Erebi vacua regnabo inglorius aula,
Et ſat erit manes pœnis vrgere nocentes:
Qui toties ſuperis hoſtem me inferre ſuperbis
Auſus, & indignans generis ſubeuntis honorem
Eieci primos felici ab ſede parentes,
Vincar ego? atque meo memet Ligur arceat orbe?
Non equidem, quod ſi mea tanta potentia non eſt
Magna ſatis, ſpargã arma, ferã noua crimina pugnæ,
Tollam vndas, cœlumque, Erebumque, orbemq́; ciebo
Gentis in inuiſa excidium: pars lintea retro
Vertat, & in Ligurem crudelibus ardeat iris,
Totaque frangatur ſtudia in diſcordia claſſis:
Si pelago tamen infandas euadere naues
Contigerit, partem arma ferant, partem hauriat ignis,
Aegra neget victum tellus, nec fœdera ſeruent
Indociles iuga ferre Indi, Dux ipſe Columbus
Aeſtuet externo venas incenſus amore,
Aut cadat ante diem, miſeroque in funere ſecum
Interrupta trahat funeſti exordia facti:
Sic tibi, ſic leges alieno imponere Mundo
Vane Ligur dabitur, noſtroſque euertere cultus.
Dixit, & infrendens magno clamore ſub auras
Erigit immundo mixtas cum ſanguine flammas,
Talis odor, talis ſe faucibus egit ab atris
Halitus, abruptis qualem eructare caminis

Aetna

Digitized by Google

Aetna ſolet: iam ſe notas conuertit ad artes
Improbus, immaneſque dolos in pectore verſat.
Demens qui tantas incaſſum concipit iras
Dum ſuperum ſeſe committere viribus audet,
Nec meminit deiectum alto loca in infera cælo.
Continuo ruit ad naues, vbi multa querentem
Quod ſe vix notis iuuenem commiſerit vndis,
Et tot pertulerit duro ſub Rege labores,
Burgenſem videt Henricum: quem regna petendi
Numquam audita prius, & adhuc ſine nomine gentes
Vanus amor dubio ſuaſit confidere ponto,
Nunc piget: ergo locum inſidijs, tempuſq; nocendo
Nactus atrox hoſtis furiales exuit artus,
Et caudam ſinuoſam, & vela nigrantia pennarum,
Ardenteſque oculorum orbes, notumque colorem
Et vocem, & greſſus vultumque effingit Iantis,
Sanguine quem iunctum Henrico, patriaq; crearat
Nunc Burgos, olim Auſonijs clara Auca colonis;
Militis aſſimulat formam, procul ardet in armis
Aureus, aurata volitant in caſſide plumæ,
Aurea cetra humeris, lateri micat aureus enſis:
Mox prior Henricum aggreditur, dictiſque furorē
Vipereum inſpirat. Iam curſum luna peregit,
Cum ferimur pelago, & fugientem quærimus orbē:
Atque vtinam nobis lux illa extrema fuiſſet
Viſa mari, quæ prima fuit; quando omnia retro

In peius

In peius ruere, & patriam ſpes caſſa videndi.
O miſeri mala noſtra omnes vicere timores:
Nam quid ego ventos, tempeſtatemque procacem,
Quæ Cererem tumidis omnem pene obruit vndis,
Et penitus puri corrupit munera Bacchi:
Quid memorem rapido conuulſam turbine claſſem?
Aſpice, adhuc tantæ ſuperant monumenta ruinæ:
Nec ſatis: En etiam, ceu nos incommoda rerum
Nulla premant, miſeras vrget penuria naues:
Externa fractæ quæ tempeſtate ſatiſcunt.
Nuſquã certa domus: terris prohibemur, & vndis.
Vera loquar, noſtri cœleſtia numina mentem
Indignata Ducis, rabies quò ducit habendi
Fingentem vanos quos auro exhauriat orbes;
Crediderim has nobis e cœlo immittere peſtes.
Per ſolem hunc, qui cuncta videt, per ſydera iuro,
Tempore, quo prima ſparguntur cærula luce,
Sæpe mihi in ſomnis materna apparet imago
Sciſſa genas, canoſque manu laniata capillos,
Nate age, carpe fugam, teque hinc, ait, eripe præceps
Rumpe moras, age, carpe fugam; nam funera claſſem
Dira manent, rabieſque omnes abſumet edendi.
Sic effata, ſinum lacrymis, mare queſtibus implet.
Scilicet hæc olim dederat promiſſa Columbus?
Scilicet has vrbes? hæc aurea regna canebat,
Et ſperamus adhuc, & inania vota fouemus?

Cui

Cui Ligurum non nota fides, ſecundaque fraudis
Pectora? ſed longo fac nos ſupereſſe labori,
Et tandem optatos Indorum attingere portus,
Indomitaſque vltrò ſeſe ſubmittere gentes:
Ipſe ſuo reget arbitrio Ligur omnia ſolus,
Solus erit victor, Italiſque imbellibus vrbes
Diuidet & noſtro quæſitas ſanguine prædas;
Illi aurum montes, ſubiectaque flumina mittent.
Nos humiles animæ, quas gloria nulla ſequetur,
Horrendos rerum in caſus, mortemque volentes
Irruimus: noſtri fructum feret ille laboris,
Fortunaque ferox dulci, quocunque libido
Suaſerit ire, vagas animo laxabit habenas:
Quin potius dum ſtrata iacent nec dum æquora triſtis
Verſat hyems, dulces patriæ remeamus ad oras,
Et Ligurem externis tumidum præcordia regnis,
Et ſocios, quibus ille animum ſpe paſcit inani,
Deſerimus, primos vbi ſol induxerit ortus:
Quare age totam armis, totam inſtrue remige nauim,
Quæ curæ commiſſa tuæ, poſtquam alta ſilebunt
Aequora, noxque diem pallentibus obruet vmbris.
Erret aquis, quæratque ſibi noua regna Columbus,
Si qua regna tamen ſoli ſunt nota Columbo:
Nos tandem antiquæ repetamus littora terræ.
Dixerat, ille odijs furijſque recentibus æger
Dicta ſequi velit atque abitus ſpem pectore toto,

Tota

Tota mente ſecat; patria quæcunque reliquit
Cara abiens, animo, quamuis oblita, recurſant,
Otiaque, & vitæ ſtudia intermiſſa quietæ.
Sed tamen hæret adhuc, curiſque ardentibus anceps
Exeditur, comites reditum ne forte parantem
Impediant, magniſque negent abſiſtere cœptis
Permetuit, iam dudum animos expertus Iberos
Qui letum excipiant alacres famamque profuſo
Sanguine emant. Ergo his Perilũ, cui credere ſenſus
A puero arcanos, curaſque aſſueuerat omnes,
Vnanimem alloquitur dictis. Quo nã vſq; trahemur
Spe dubij procul a patria? nunquamne labori
Finis erit? nunquamne lares celebrare paternos
Oſculaque in natos, expectanteſque licebit
Diuidere vxores? ſed per maria inuia ſemper
Spes Liguris vanas, & inania cœpta ſequemur,
Dum claſſem quaſſatam vndis abſorbeat æquor?
Atque vtinam (votis cum nil ſuper ira relinquat
Iuſta Dei) terris nos euehat æſtus Iberis
Extinctos, patria ſaltem vt condamur arena,
Funeraque Europæ noteſcant noſtra per vrbes.
Si mihi non ſtabili iamdudum mente ſederet
Immotum, quemuis potius durare laborem,
Omnibus intrepidum caput obiectare periclis,
Quam dare vela retro, patriæque in tecta reuerti,
Me certæ eriperem morti, quin hoc mihi nuper

Ma-

Magnanimus ſuadebat Ians. Hic plura volentem
Dicere, non patitur Perilus. Si certa per vndas
Regna, latus mundi qua torridus obſidet æſtus,
Aeternæque vrgent nebulæ & durata ſolo nix,
Claſſe Ligur peteret, tibi cœpta animoſa ſequendi
Iure animo perſtaret amor, ſed ludicra poſtquam
Dicta vides, & adhuc tot per loca inhoſpita vanos
Quærimus Antipodas, rerumque increſcit egeſtas:
Quid prohibet terræ fines remeare relictæ,
Præſentemque exire necem? Qui ſponte periclis
Inuoluit ſe ſe, & letho temerarius offert:
Ille quidem, vt meritus, crudeli funere vitam
Perdat inops famæ: veterum nos ſanguis Iberum
Laudatam turpi claudemus fine iuuentam?
Et medijs procul ignoti condemur in vndis?
Ipſe Ligur potius tantorum cauſſa malorum
Occidat, & ſcelerum pœnas expendat acerbas:
Nos patriam repetamus, & æquora nota ſecemus.
Ille ſuos eat Antipodas, quos axe latentes
Oppoſito, ſolis non proximus excoquit ignis,
At gremio tellus inamabilis vbere paſcit,
Et nulli Ligurem præter nouere Columbum.
Tu nauim ſub nocte para, mihi cura labantes
Interea dictis ſociorum impellere mentes
In reditum ad patrias, & amore incendere terræ:
Parce metu, atque animum cunctantibus exue curis,

Digitized by Google

Vertere iter noſtræ ſpes eſt ſuper vna ſaluti.
Talibus vnanimi dictis accenſus amici
Henricus, cum nox tenebras optata reduxit,
Nauim aptat, patriamque mari parat ire remenſo.
Tantus agit miſero mentem furor, omnis auitæ
Ceſſit laudis amor, famæque extincta cupido.
Iamque potens voti ſecum grauiora volutat
Monſtrum informe erebi, ſtygiaque ab ſede Pauorē
Excitat, vt claſſem cæcis terroribus omnem
Impleat, inceptiſque metu deſiſtere cogat.
Protinus ille humeris alas pallentibus aptat,
Seque tremens agit ad naues, cui frigidus Horror
It comes, & lento repens Ignauia greſſu.
Hic varias ſeſe in facies ignobile monſtrum
Induit, inſinuatque animis, atrumque timorem
Immittit, torpent inuitæ ad iuſſa phalanges,
Et magni piget incepti, tædetque laborum:
Omnibus ante oculos lethi præſentis imago
Terribilis, iam iam de cœlo afflarier igne
Quiſque ſibi, pelagoue tegi ſurgente videtur;
Horror ineſt animis, trepidos Pauor alligat artus.
At Perilus varios confuſa in plebe tumultus
Excitat, atque auidas terræ dulcedine mentes
Commouet: huic natos, feſſamque ætate reducit
Matrem animo, & primos deſertæ vxoris amores,
Huic veteres, fruſtra quos iam ſuſpiret, amicos
Nire-

Digitized by Google

Ni reditũ voret in patriam, Liguremque relinquat
Incertum quo tendat, adhuc tamen ire volentem.
Fit ſtrepitus, rumorque alitur conſenſibus ingens.
Omnibus vnus amor Hiſpana ad littora curſum
Flectere, deſertoque domum remeare Columbo,
Detegat externas Titan ni craſtinus oras;
Quin ſocios, ipſumque Ducem, ſi forte repugnet,
Inuadant armis. Et iam delapſa polo nox
Merſerat humanas letheo flumine curas;
Solus adhuc, nec ſomnum oculis, nec corde Columbus
Accipit, at partes animum deducit in omnes.
Senſerat ille famem tota crudeſcere claſſe,
Et vulgi variare animos, certumque minari
Exitium, ſpes nulla ſuper, diuiſa receſſit
Terra procul, paſſimque lues increſcit eundo.
Continuo ſupplex oculos ad ſydera tollit,
Taliaque illacrimans duplicato poplite fatur.
Summe Pater, ſi non prædandi inſana libido,
Non amor imperij, patrijs me excedere tectis
Suaſit, & infido vitam committere vento:
Sed tua diuerſæ colerent vt Numina gentes,
Pelle famem, vulgique nouos compeſce tumultus.
Si tamen has pœnas mea facta indigna repoſcunt,
Ah nimium malefacta, grauique obnoxia pœna,
Me me adige in tenebras, intorto fulmine ſolum
Deijce me, meritumque flagrantibus obrue flammis:

Quid ſocij meruere mei? quos fidere ponto
Egit amor: cultuſque tuus: da littora ſaltem
Tangere, & optato tandem ſuccedere portu.
Non mortem horremus, vitam effudiſſe iuuabit
Tela per, & flammas: pariant modò funera laudem
Noſtra tibi, diſcantque nouæ tua nomina gentes.
Audijt orantem ſupera de gente miniſter
Alipotens, vt cœlo aderat delapſus ab alto:
Olli cura pij quondam commiſſa Columbi
Cum primum tenero tetigit pede limina vitæ.
Nam cuicunque ſuus cœleſtum ex agmine cuſtos
Mittitur aërias naſcenti in luminis auras:
Ille regit ſenſus, ſopitaque ſemina recti,
Quæ nobis primo natura inſeuit in ortu,
Excitat, ille ſua, nutrix ceu ſedula, cura
Aſsiſtit cuſtos animo, ſtimuliſque iacentem,
Ah miſerum terræ ſi mortifer applicat error,
Increpat vt ſe tollat, iterque affectet olympo,
Cuius & inſcripto curas, & facta libello,
Et pia dicta notat, longumque adſeruat in æuum,
Vt Chriſto quondam exhibeat cùm crimina iudex,
Et vitas hominum ſupremo in tempore quæret.
Nec mora, remigio volueris ferit aera penna,
Ardenteſque Ducis gemitus, generoſaque ſecum
Vota tulit: quæ poſtquam alti gens ætheris hauſit,
Mota prece eſt, iuſtaſque viri miſerata querelas.
Extem-

Extemplo denſi, dextra, læuaque coronant
Regis Tergemini ſolium, voceſque precantis
Oſtentant, tacitoque omnes eadem ore repoſcunt
Ipſe ſedet, nebulaque alte ſubnititur aurea,
Syderibus quæ picta ſinum procul omnia magna
Luce replet, variatque vagos incerta colores;
Non aliter, niueæ veſtit quæ colla columbæ
Nunquam eadem, ſimiliſque ſibi ſub ſole videtur
Pluma leuis: nunc purpureo fulgere pyropo,
Nunc virides auro credas circundare gemmas,
Spectantumque oculos dubia ſub imagine ludit.
Sub pedibus Natura parens, primæuaque rerum
Materies, & motus, & irremeabile tempus,
Atque anni quadriceps in ſe redeuntis imago,
Illum leuato ſpeculi candentior orbe
Veſtis obit, quæ ſunt, quæ mox ventura ſequuntur
Quæque fuere prius, ſuperis ſpectantibus offert
Inconſutæ chlamys: canentia tempora cingunt
Biſſeni circum radij: non ſpicula lucis
Cælicolæ ſufferre valent, non ora tueri
Comminus, oppoſitiſque obnubunt lumina pennis
Vt Pater omnipotens tanto in diſcrimine cernit
Eſſe ſuos, monſtrumque Erebi ſuccendere claſſem
In furias, gentemque odijs verſare quietam,
Communemque legit cœleſtum in fronte dolorem:
Annuit, & puerum iubet ocyus æthere labi

Vnum

Vnum ex alitibus, feſſasque accedere naues
Vt tandem ponti longis erroribus acta
Speratos tangant portus, non cœpta retardet
Aut metus, aut maleſuada fames, nō fœta dolis gens
Miſſa erebo; liquidi ſubſidant marmoris iræ,
Et lux optatas oſtendat craſtina terras:
Sic fixum eſt, ſummique Patris hæc certa voluntas.
Ille volat, nitido perfuſum lumine cælum
Riſit, & obſtantes penitus ceſſere tenebræ,
Pictaque non ſolita tremuerunt æquora luce.
Forte Duci ſerus labentia lumina ſomnus
Preſſerat, & curas inter ſubrepſerat ægras;
Cui ſe per noctem ſtellata in veſte videndum
Obtulit, & placido ſic Nuncius ore loquutus.
Tu nunc ignauæ potes indulgere quieti?
O nimium ſecure tui, ſecure tuorum:
Iam fugiet veniente die comiteſque relinquet
Immeritum qui te ſtimulis furialibus odit,
Perfidus Henricus, iam per maria alta rebellem
Aſpicies caræ repetentem mœnia terræ.
Eia age, conciliumque voca, ſociiſque furorem
Excute, conceptoſque metus; nam lumine primo
(Sic placitum Superis) incognita littora tanges,
Et Chriſtum, vt ſacri promittit nominis omen,
Chriſtofore in noua regna feres, iam ſe æquoris vnda
Sternit

Digitized by Google

Sternit, & æquati ſpirant in carbaſa venti:
Ipſe adero, ne gens immani emerſa baratro,
Implicet inſidijs improuida pectora vulgi,
Inficiatve odijs, terræve cupidine vexet.
Nec fari me vana putes, tibi Nuncius adſum,
Aeterni Patris imperio, demiſſus ab aſtris.
Hæc ait. Ille toro ſurgens; en omina lætus
Tanta ſequor; modo Sancte faue, promiſſaque ſerua,
Quicquid erit, laus veſtra omnis, tũ plurima magnã
Matrem humilis, ſuperosq; orat, ſummiq; Parentis
Imperio parere parat: mox imperat omnes
Acciri ſocios, poſitis exercitus armis
Ad loca iuſſa fluit, lucem funalia flammis
Dant circum, trepidantque rotantia vertice fumũ.
Venit & Henricus, nam poſtquam Nuncius ales
Chriſtophorum admonuit, mandataq; prima peregit,
Illum adit; effugiunt mutato e pectore peſtes
Tartareæ, mentique prior lux redditur ægræ:
Non tamen irarum cauſſæ, vetereſque dolores
Funditus effluxere animo, ſic æquoris alti
Poſtquam diſcordes commorunt cærula venti,
Si ponant, ſtridorque omnis, fluctuſque reſidat,
Se tamen vnda agitat, ſcopulisque inflicta reclamat.
Ipſe dehinc ſolio Dux talia cœpit ab alto
Magnanimi comites (neq; enim neſcitis, & omnes
Exhauſtas pelagi furias, tot naufraga ſaxa
Tot ſco-

Digitized by Google

Tot ſcopulos, cælique minas: ſuperata ferendo
Omnia: qui nouus hic mentes, ac pectora terror
Tantus habet? quò vis animi vetus illa receſsit?
Nil deſperandum Chriſto Duce. ſi maris vndas
Hactenus, & cæli rabiem viciſtis iniqui,
Inceptis & adhuc immoti hæretis in iiſdem:
Nunc, poſtquam caſus rerum ſuperauimus omnes,
Nec requies procul eſt tantorum optata laborum,
Ibimus in patriam indecores? non pectora tanget
Gloria? non ſuperum cultus? quem credere dignũ eſt
Expectare nouum nobis actoribus orbem.
Nec tamen, aut vrbes pelago repetamus Iberas,
Aut noua ſectemur felicis littora mundi,
Sæua fames, tumidique ideo maris ira quieſcet:
Sunt eadem, ò ſocij, ſubeunda pericula nobis:
At non euentus idem eſt, fructuſque malorum.
Nam ſi ventoſis animam ponamus in vndis,
Dum noua tentamus Chriſti pro nomine regna,
Felices obitus: quis enim neget auſpice tanto
Ire necem in certam, & meliora capeſſere regna?
At ſi dum curſus iteratis claſſe relictos,
In patriam reditus tempeſtas ſæua negarit,
Quid mala tot pelago toties exhauſta iuuabunt?
Quid tantum ſuperaſſe maris? quid denique viles
Proieciſſe animas? ah ne vos fœda cupido
Occupet, & falſa pietatis imagine ludat.

Longa

Digitized by Google

Lōga quidē Hiſpanas procul hinc via diuidit vrbes
Quis ſcit an externum lux proxima detegat orbem?
Tempora quid ventura vehant, euentaque rerum
Cæca nocte premit prudens Deus, alta nec vllus
Mente queat ſummi decreta attingere cæli.
Quin mihi nocte ſub hac liquido puer æthere lapſus
Viſus adeſſe palam, & certas promittere terras,
Aurea cum primo cæli plaga ſole rubeſcet:
Somnia nec vanos deludunt ludicra ſenſus.
Ergo agite inuicti comites, grauioraque paſſi,
Vt vos mirentur, nequeant æquare minores,
Interea vanis animum defendite curis
Ne patriæ perſtringat amor: permittite Diuis
Cætera, naufragas cautes, vada cæca monebit
Chriſtus, & ipſe uiam turbata per æquora pandet,
Ipſe epulas cælo, nos ſi fera cogat egeſtas,
Demittet, rebuſque volens ſuccurret iniquis.
An non ſic olim Iſacidas deſerta vagantes
Teſqua per, & ſyluas cæleſti nectare pauit?
Oſtenditque viam, ſiliciſque è vulnere fontem
Largifluum elicuit? an non via facta per vndas
Oceani, greſſus qua legifer intulit heros,
Dum populum extorrem promiſſa in regna reducit?
Vix ea dicta: fremor procerum turbata per ora
Fractus ijt, qualem percuſſa Aquilonibus edit
Sylua loquente coma, qualem ſtridentia reddunt

Digitized by Google

Agmina apum, denſæ cùm circum aluearia muſſant.
Tunc annis, meritiſq́; grauis Tudẽſis Hoiedas,
Gloria, quem uarijs quæſita laboribus ingens,
Conſilijs quòd bella ſuis, dextraque iuuaſſet
Boetica, ſublimem comites ſuper extulit omnes;
Surgit, & hæc placido ore refert. Non æquora curſu
Vt rudis imbueret pelagi, fortiſsime Ductor,
Deſeruit patrios pubes Hiſpana penates,
Seque volens Duce te ſub tanta pericula miſit:
Non amor is ſterilis famæ, ſed vt vltima ponti
Clauſtra ſuper, noua regna polo depreſſa ſub imo,
Detegeret, patrum ſenior quæ neſcijt ætas,
Atque alium Chriſti ſacra ſub iuga mitteret orbem.
Hic labor extremus, longarum hæc meta viarum
Vltima erit, nec te, certam licet omnia mortem
Intentent, victus licet improba gliſcat egeſtas,
Deſeret, optime Dux, tecum aut moriemur, & ingẽs
Hoc erit extinctis immiti morte leuamen,
Magna auſos cecidiſſe, nec expauiſſe repoſtas
Axe ſub aduerſo, noua per freta, quærere gentes
Aut tecum extremos hominum penetrabimus Indos,
Regnaque venturis reſerabimus inuia ſæclis;
Scilicet exhauſtæ poſt tanta incommoda claſsis
Et venti rabiem, & ſatiatas æquoris iras,
Propoſitum rumpamus iter, patriamque petamus,
Vt quæ (ſi veri quicquam mens prouida cernit)

Præmia

Digitized by Google

Præmia iam noſtris immenſa laboribus inſtant,
Audaces Galli, Luſitanive ſequuti
Cœptum iter, arripiant, famaque opibusq́; fruantur,
Nos patriam interea, & ſedes foueamus auitas:
Quid gentes Italæ? quid tota Hiſpania dicat?
Si claßem hanc, magni vix primo in limine cœpti,
Non pelago, non Marte, metu ſed mortis inani
Deuictam, patrias repetentem viderit oras:
Non nos facta patrum, non nos victoria tales
Bœtica promiſit, varijſque exercita virtus
Noſtra malis, rebusque audacia maior in arctis.
At ſi quem vulgi è numero veſana cupido
Incendit reditus, curiſque infamibus angit
Ille eat, & caros petat illaudatus Iberos,
Nos te, maxime Dux, aderit dum vita, ſequemur.
Talia dicenti comitum manus omnis, & omnes
Aſſenſere duces: intus cœleſtis agit vis
Pectora enim, ſolidique animos ſpe firmat honoris.
Ipſe quoque Henricus, cui non tolerabile viſum
Aequor, & antiquas patriæ rediturus ad oras,
(Proh pudor) inſidias, abitumque in nocte pararat,
Nunc tantum ſi quà factis extinguere famam
Dedecorum queat, & lethum pro laude paciſci,
Secum mente agitat. Tibi quæ corda iuuia Sancte
Spiritus, æthereos afflas qui ſenſibus ignes?
Et iam ſe cœlo tenuis diffuderat aura

Nuncia ventura lucis, caput illa coronat
Interea, violiſque ſinum immortalibus implet.
Cum procul innumeras anates, turbamque ſonantē
Mergorum, denſo per ſudum examine ferri
Proſpiciunt, tremulumque externi luminis ignem
Aut uidet, aut vidiſſe putat Lelepeus Ariſba
Obſcuras inter nebulas, lucemque malignam;
Oſtentatque hilaris, vocemque ad ſydera iactat.
Eia agite ò comites, & qua data ſigna ſequamur:
Ipſe manu nobis vibrantem ex ætehre flammam
Ecce quatit Deus, & felicia littora ſignat.
Dixerat: interea conſumpta nocte ruebat
Aurea lux, cælumque nouo candore rigabat.
Non alias cinctum maiori lumine duxit
Illa diem: fugere truces toto aëre venti,
Ardenteſque micant auræ, tonitruque ſecundo
Dat ſignum Pater omnipotens: cum ſurgere tellus
Viſa procul, ſenſimque humiles ſe attollere montes.
Ilicet excelſa Rodericus ab arbore primus
Clamorem ingentem tollit, terramque ſalutat:
Terram omnes, terram ingeminant, tormentaq; cæli
Aemula, dum flammā, & ventoſa tonitrua miſcet,
Expediunt: vna ſonitum percuſſa remittunt
Aequora, & inſolito tremefacti murmure montes.
Quæ Dux magne tuum tentabant gaudia pectus?
Quid tibi tunc animi? cum iam vicina videres

Littora

Digitized by Google

Littora, tantorum ſtudio quæſita laborum?
Nempe humilis tacito tecum ſub corde volutas
Felices rerum euentus, acceptaque gratus
Cuncta Deo, ſuperiſque refers: non cæca cupido
Imperij, faſtu tumefactum tollit inani;
Non auri rabies, & amor ſceleratus habendi.
Iamque propinquabant terræ, iam carbaſa nautæ
Demittunt malo, puppeſque ad littora vertunt.
Cum ſic Ductor ait: Salue ò pulcherrima rerum
Terra ferax, vni mihi tot ſeruata per annos,
Quam propter certæ potui me exponere morti:
Ne, precor, externos ne dedignare colonos.
Nam neque nos vento, pelagique erroribus acti
Afferimur, ſeclo ſed inobſeruata priori
Per loca rexit iter, noſque huc Deus adpulit auctor:
Cede Deo, ſimul hæc, ſimul ingens vndique clamor
Nauticus: aſſenſu reſponſant æquora rauco.
Et iam deductæ ſiccum inſedere carinæ.
Continuo littus ſuperis ingreſſus amicis
Oſcula dat terræ, & ſupplex procumbit humi Dux
Ingenua, & lacrymans hæc imo è pectore fundit.
Quas tibi? quas tanto referam pro munere grates
Summe Pater? Tu me penitus nil tale merentem,
Qui nomen, ritusque tuos trans cognita ferrem
Sydera legiſti, tantumque audere dediſti:
Tu mulces venti rabiem, tu ſæua coërces

Mon-

Mõſtra Erebi, claſſemque tumentibus ęquoris vndis
Ereptam toties felici in littore ſiſtis ;
Ah ne forte tuam mea nunc facta impia mentem
Auertant , ſed dexter ades, ſed dirige feſſos
Ignaroſque vię, rerumque exordia firma .
Dixerat, & mortis monumentum inſigne ſubactæ,
Quadrifidum, ingentem , tranſuerſo ſtipite truncum
Sublimi in tumulo tolli iubet, ocyus omnes
Incumbunt operi , cuneiſque immania findunt
Robora, nec requies, donec venerabile ſignum
Attollunt cœlo, & ſpumanti in littore figunt.
Corpora dehinc longo curant exhauſta labore,
Coneuſsiſque famem arboribus ſolantur , & herba ,
Pocula ſunt vitrei fontes, nam cętera rerum
Munera, quę preſsis ſecum aduexere carinis
Pontus habet ; ſed forte nemus dum cuncta per altũ
Luminibus luſtrant , prędę quo ducit egentes
Importuna fames, procul in conualle reducta
Populeas inter frondes ſub monte lacunam
Aſpiciunt, ſtagnoque anates innare tacenti;
Ollis picta rubet ceruix, argentea canent
Pectora, nec certa variantur tergora pluma.
Conſtitit hic Hiſpana phalanx, turbamq́ volãtem
Vt vidit, quę nunquam humero deponere lęuo
Tela ſolet, plumbi procul effundentia glandes
Aere cauo, incluſum ſi ſulphur adederit ignis.

Plena

Plena nitri gremium ſectique in fruſta metalli,
Corripuere manu, nemus, & iuga viſa moueri,
Intremuitque palus, & iam reſupina per vndas
Corpora voluuntur miſerarum infixa natantum.
Accingunt prædæ iuuenes, viridique ſub vmbra
Inſtaurant epulas, dapibuſque explentur opimis.
Interea Ductor cum iam deſerta per alta
Omnia luſtraſſet late loca, littora poſtquam
Deſolata videt, populisque vacantia regna,
Vlterius pelago gentes penetrare repoſtas
Conſtituit, notiſque iterum ſe offerre periclis:
Tantus amor cultus vanorum abolere Deorum,
Hæc illum cura vna dies, noctesque fatigat.
Protinus irato quaſſatas æquore naues
Componunt, ſolidiſque trabum compagibus armant,
Materiam ſylua alta dabat, pars fontibus vrnas,
Pars naues vrnis pomiſque agreſtibus implent;
Pars clauos, cuneoſque nouant, labefactaque firmant
Vincula, mox ſicco multa vi e littore claſſem
Detrudunt, natat vncta ratis: iamq; Auſter in altũ
Vela vocat, placidique inuitant marmora ponti,
Carbaſa dant cælo nautæ, & vada liquida verrunt
Ipſe ſedens celſa in puppi refluentia Ductor
Cærula, nec ſtabili ſpirantes flamine ventos
Obſeruat, terræ ſigna indubitata propinquæ.
Nox ruit & cælo ſtellas educit aperto,

Illa

Digitized by Google

Illa nigrantis currum denſo agmine matris
Intortum per iter, varia ſub lege, ſequuntur:
Protinus externi ſecum miratur Olympi
Hac ignota tenus lucentia ſigna Columbus,
Et cupidos picto ſuſpendit ab athere viſus.
 Illic aſtra polo, noſtris maiora, ſereno
Scintillare videt, fulvaque effulgere luce
Aurata Crucis in ſpeciem: mox cætera, nunquam
Viſa prius, tacito ſuſpectat ſydera vultu,
Inſuetaque animum nouitatis imagine paſcit,
Dum ſocios ignes puro aureus ore coegit
Lucifer; & noctem oppoſitas exegit ad oras.
 Linquitur à læua ſublimi abſcondita ponto
Inſula, victrici quæ iam ſubiecta Quiqueiæ;
At nunc Cannibali priſcis erepta colonis
Littora dira tenent, inſenſique omnia circum
Oppida diripiunt, populiſque imbellibus inſtant:
Infandum genus: haud morem nec publica belli
Iura colunt; atro captorum ſanguine fœdam
Sanguineq; ingluuiem membriſq; tremẽtibus explẽt:
Tum quos ſera ætas peioribus ingrauat annis,
Selectos in fruſta ſecant, extremaque multo
Membra ſale aſpergunt, tectiſque affixa reponunt:
Oßibus albentes agros, & ſquallida tabo
Viſcera parietibus videas pendere cruentis.
 Hic ſuperum è numero iuuenis cui credita claßis

Cura pia

Cura pia (neque enim tantum eſt ſuus additus vni-
Cuique hominum è cœlo cuſtos, ſed regna, ſed vrbes
Quas gremio mare nauigerum, quas maxima tellus
Undique habet, diuùm cuſtodia certa tuetur)
Ergò ſuſpectis ne fortè aduertat arenis,
Et ſeſe imprudens in aperta pericula mittat,
Impulit ipſe manu claſſem, volat illa per undas
Stridula, Cannibalumque altas cita præterit arces,
Matytinaque ſinum celeri fugit incita curſu:
Culta feris loca virginibus, procul inde virorum
Intercluſi aditus generi, ni tempore certo,
Alma Venus cum vere nouo ſarcire caduca
Damna monet gentis, facibuſq; inflammat amoris,
Cannibalos in tecta vocent, communia regni
Ipſæ ſceptra tenent, pacemque, ac bella miniſtrant,
Et pulcra populos in libertate tuentur.
Non aliæ, nox vna mares cum ſuſtulit omnes,
Victrix turba feram poſſedit fœmina Lemnon.
Tandem humilis proras accedere Cuba videtur
Et ſeſe è tumido paulatim attollere fluctu,
Donec delati in portus, terraque potiti.
Interea nemorum è latebris confluxerat ingens
Turba virùm, piceis cui pendet ab auribus aurum,
Nigranteſqne artus nullo velantur amictu,
Vidit vt armatas turrita in claſſe cohortes,
Veliuoliſq; leues inſtratas curribus vndas

Obſtupuitque, retroque pedem exanimata reflexit:
Tunc equitum è numero iuſsi erupere, frementeſque
Exhortantur equos, & lora vndantia laxant,
Iamque humeris inſtant fugientis, at acrior illa
Carpere prata fuga, & rapido petere auia curſu,
Donec abit procul, arboribuſque obtecta receſsit
Ex oculis, nec iam poſſunt æquare ſequendo
Cornipedes, nemus obſtat, & altior implicat herba.
Ergò equites (quanquã ora pudor notat, iraq; mẽtẽ
Sollicitat) relegunt iter, ignotoſque per agros
Vndiſonum ad littus verſis referuntur habenis.
Talis vbi leporem iuga permontana ſequutus
Ereptum ex oculis nuſquam uidet, æger, anhelans
Ad dominum redit vmber, & acri fluctuat ira;
Iamque velit prædæ, laudumque incenſus amore
Ocyor ire iterum, campo ſi fortè patenti
Diſcurrant excita ſuis animalia luſtris,
Intentiſque oculis, arrectiſque auribus aſtat,
Ante eunt catuli, atque auras ſectantur odoras.
Poſtquam nulla datur Cubam explorare poteſtas,
Nec loca, nec gentis mores, laxata ferenti
Pandunt vela Euro, volat incita flamine claſsis,
Nec mora, vicinis Quiqueiæ allabitur oris,
Finitimas inter longè quæ maxima terras
Inſula, diues opum, & ſaxoſis aſpera campis
Vnde loco priſci nomen fecere coloni

Haytumq;

Haytumque vocant, ſpumanti gurgite pontus
Tundit vtrinque latus, mediamque ingentia ſindũt
Flumina, quorum auro flauentes torquet arenas
Cotyus, ex altoque volutus monte Cibauus.
Hos olim, vt perhibent, diuerſa ab ſede profecti,
Cum iam Matytina arderet ciuilibus armis,
Eiecti patria, pœnisque ingentibus acti
Deuenere locos populi, quò ventus, & vnda
Impulit, hic lætam mirati littoris oram;
Campoſque, ſyluaſque, & amictos gramine colles,
Piſcoſóſque lacus, Cemys in prima vocatis
Omina, quà longo ſe ſe explicat area tractu,
Frondentes poſuere domos, & nomine, magnam.
Conſilijs, opibusque vrbem dixere Cypangam
Nunc terræ hos prima tractus, & littora latè
Rex Narilus tenet imperio, populoſque beatos
Aeterna ſub pace regit, ni ſæpe feroces
Cannibali inuitum funeſta in prælia cogant.
Vt primum optatis Ductor conſedit arenis,
Viginti lectos equitum (nanque omnia circum
Culta videt) Regem & mores, & mœnia gentis
Explorare iubet reſponſaque certa referre,
Dehinc equitum legio, peditumque exercitus omnis,
Cum primum humentes tenebras aurora fugarit
Craſtina, ſub ducibus campo ſe oſtentet aperto,
Imperat, interea triſtes ſecludere curas

D 2 De-

Deſeſſoſque animos placida laxare quiete.
At ne quis populare agros, neu vertere prædas
Audeat ad littus, ſpatijſque excedere iuſſis:
Ni faciant, pœnas, lethumque infame minatur.
Et iam purpureis Titan emerſerat vndis
Aureus, & campos fœcunda luce ſerebat:
Nec mora ſit, peditum plenis è nauibus vndam,
Caſtra vomunt, reboant colles, pulſuſque procella
Ferripedum, magno tremit omnis murmure campus
Puluereus, nigramque eiectat ad æthera nubem.
Sex turmæ, totidemque Duces, hos tota ſequuntur
Agmina, tercentum, Hiſpanæ robora pubis,
Cuique merent numero pedites, quorum vna, cauato
Liuentis plumbi glandes intorquet ab ære,
Seruatumque ignem fumanti in fomite geſtat,
Altera pars humeros ingentibus ingrauat haſtis:
Omnibus in morem crines premit ærea caſſis,
Omnibus it collo candentis circulus æris
Sutilis, & gladius læuum latus armat Iberus.
Iamque in conſpectu varijs legio omnis in armis
Regis adeſt, dant ſigna tubæ, quaſſataque fracto
Timpana tēta tonant ſtrepitu, ſedet altus, & omnes
Dux legit, inſtructaſque acies, animoſque paratos
Et tam certa ducum mirari pectora gaudet.
Tu modo, quæ veterum monumenta inſignia rerũ
Adſeruas, nigrique è faucibus eripis orci,

Liuida

Digitized by Google

Liuida ne nomen ſaclorum obliteret ætas,
Tu mihi ſama globos equitum, peditumq́; maniplos
Suggere, quique Duces externa in bella ſequuti
Magnanimos auſus, cunctamque ex ordine gentem:
Non ego res tenebris poßim, terraque latentes
Eruere, & cœli nitidas efferre ſub auras,
Tu mecum ingentis ni facti euolueris oras.
Primus adeſt Buylus, talos cui veſtis ad imos
Vndique nigra fluit, quo non magis vtilis alter
Veracis Fidei ad cultum, & pietatis amorem
Ore ciere viros, moreſque inhibere nocentes,
Et mulcere animos, & pectora flectere dictis;
Nec ſemel aſtra ſuper cœlique volubilis orbes
Mente fugit, fruiturque Deo, ſecretaque ſummi
Aeteris in terras defert, hoc ſcilicet illum
Omnipotens Genitor magno dignatur honore,
Contemptis pro diuitijs, faſtuque parentum,
Nam leges Benedicte tuas, & facta ſequutus
Creſcentem inſtituit tua per veſtigia vitam,
Deſeruitque domum, atque adytis ſeſe abdidit vltrò,
Ille manu oſtentans patientem mortis iniquæ
Fixaque tranſuerſo diſtentum brachia ligno
Biſgenitum Regem, pedibus per ſcrupea nudis
It primam ante aciem, plenoque hæc ingerit ore.
Hoc Duce vincendum, ò comites, huic fidite Signo.

DEEST CATALOGVS.

CO-

COLVMBEIDOS
Liber ſecundus.

ET iam ſama nouis totam terroribus Vrbem
Concutit, atque animos ſtimulis ingentibus vrget:
Illa volans, grauidas ignoto milite naues,
Aeratasque virum turmas prætexere littus
Detulit, & curuo Cypangæ inſidere portu;
Iamque armis in Regna ruentiam templa domosq́;
Diripient, ipſumque petent in vincula Regem:
Talia per trepidas rerum miracula gentes
Monſtrum infame canit; ſuccenſaque pectora bello
In ferrum vocat, attonita diſcurritur Vrbe
Pars ſudibus, pars lethiferis armata ſagittis,
Saxa gerunt pars magna, venenatasque macanas,
Omnibus ora niger tingit color, omnibus hærent
Indigetum fronti ſimulacra impreſſa Cemorum.
Non ſecus aucta mora, & craſſa fuligine pinguis
Fumida flamma, domos, tacita ſub nocte, potentum
Si voret, inque trabes, quas iam guſtauit, habenis
Effuſis furat, exitium reſtinguere ciues
E tota temere Vrbe ruant, pars flumina plenis
Subue-

Subuectare vrnis; pars alta euellere tecta
Cauſſam igni: varijs clamoribus intonat æther,
Et violata nigro pallent aſtra aurea fumo.
Primus adeſt, iaculiſque manum letalibus armat
Regia progenies Tarilus, quem deinde ſequuti
Erſilus & Sagaris, partu quos edidit vno
Mixta parens Cemio, formæque inſigne paternæ
Oſtentant ſumma ſurgentia cornua fronte,
Nudi ambo, latis intecti frondibus ambo.
Ecce manu præceps animi Corineus obuſtum
Torrem quaſſat agens, ſocioſque incendia poſcit
Vociferans, furijſque fremens; quid ſtatis inertes?
Tutus an vt captis incendat rura colonis,
Interea, prædaſque ad littora congerat hoſtis,
An potius ſecuram armis aduentet ad Vrbem,
Noſque domos inter, Diuumque altaria quærat?
Ferte faces, rapite arma, rateſque inuadite flammis,
Author ego. Vix hæc. Iam tela faceſque iuuentus
Sæua fremit, ſudibuſque manum flagrantibus implet,
Scintillant ignes, it craſſus ad æthera fumus;
Et iam diſpoſiti in turmas inimica petebant
Littora, cum tectis Narilus decurrit ab altis
(Incertæ neque enim famæ leuis aura, ſed Antes
Nuncius ecce volat, cæcoſque inſtare tumultus
Edocet, inque minas, atque arma ardeſcere vulgus)
Tela inhibere iubens, magnaque ita voce profatur.

Quo

Digitized by Google

Quo ruitis? cohibete animos, ſæuumque furorem
Mittite: non armis hominum, non viribus vllis
Tempus eget: claſſem hanc alieni a finibus orbis
Venturam cecinere Cemi: quis numina Diuum
Bella ferat contra? non ſi tota ingruat armis
India, venturæ poterunt obſtare ruinæ.
Si quà viam fortuna dabit, ſi quà aſpera vertent
Fata preces; tunc inſidijs, tunc viribus vſus:
Hanc ſeruate precor meliora in tempora mentem.
Nunc potius naues vltro excipiamus amicas,
Iungamuſque fidem: quod ſi decedere regnis
Forte velint noſtris, victuque, opibuſque iuuemus.
Sic ait, at curis animum mordetur amaris
Et ſecum ſub corde Cemi reſponſa reuoluit.
Nam cũ ſceptra patris quõdã poſt funera Beuchi
Acciperet Narilus, terriſque inſtructus, & alto
Cannibalos erepta repoſcere regna pararet;
Iuit ad Oboinam ſcitatum oracula rupem,
Quid tandem ſuper imperio ventura minetur
Hora, quid ira Cemum magna promittat Hayto.
Eſt prope Samanæ fines ſub monte recuruo
Antrum ingens; vnde, & ſolem, teque aurea Phœbe
Emerſiſſe ferunt: ornis frondentibus vndat
Deſuper, horrentique locum nemus obruit vmbra.
Huc, & Samanæ gentes, Cibauaque tellus
Conueniunt, trepidiſque petunt oracula rebus:

In medio Cemius antrum tenet, aptaque ligno
Incluſus reſponſa canit, venturaque falſis
Inuoluit, dubijſque animos ambagibus implet.
Quò poſtquam attonito ſolus cum Rege Sacerdos
Venit, & intactis ridentem floribus aram
Permulſit, fuſoſque ſolum ſpirauit odores
Tres perhibent illos Cereris ſine munere luces,
Et totidem inſomnes traxiſſe ex ordine noctes,
Orantes veniam, & precibus reſponſa petentes:
Limina contremuere, recuſſaque mugijt ara
Horrendum, rupeſque auditaque ſylua moueri
Nam Cemium Pater omnipotens ignota parantem
Reddere & ambiguis mentita oracula verbis
Immiſcere, domans premit, & quæ dicta remittat
Ipſe preit, tum vox arrectas perculit aures.
Ne luctus, ne quære tuos ne quære tuorum
Optime Rex, fuimus Cemij, Quiqueia quondam
Terra fuit, iamque ecce dies infanda propinquat,
Imperio quæ te tentantem plurima fruſtra,
Arceat aut ritus dediſcere cogat auitos,
Ecce virum innumeras longa cum veſte phalanges
Externo vehit huc incognita claſſis ab orbe,
Quæ tellus Cibaua, & quæ Samana videbis
Funera, ſi certæ quiſquam obuius ire ruinæ
Audeat, inſidiaſque dolosve intexat opertos,
Non illos obſcœna fames, non æquoris ira

Non

Non coniurati bella in communia Reges
Propoſito flectent, vt tonſa bipennibus ilex
Aerio quæ monte caput ſub nubila condit,
Damna per & , cædes ferro deducet ab ipſo
Magnus opes, animumque hoſtis vim viribus, artẽ
Artibus exibit, nec ſpes ſuper vlla ſalutis ,
Et grauiora manent venturos damna nepotes,
Namq; olim ſumma Regũ de gente PHILIPPVS
Quẽ grauida imperijs domus efferet Auſtria Cælo,
Naſcetur, patria nulli virtute Secundus
Non ſatis vnus erit totum quem maximus orbem
Regnator premet, & paribus frænabit habenis,
Illi ſceptrum etiam tellus tua debet , & omnis
India, proh quantas in me excidiumque Deorum
Quos colitis pœnas quantas ferus ille ciebit
Per populos paſſim ſtrages ſi ſacra recuſent
Et patrios mutare Cemos, maris arua rubeſcent
Cædibus, & veſtro nulla ora cruore carebit.
Mittet & ille viros magnum quos nomen IESV
Audito quo terra tremit, tremit arduus æther
Et procul inferni turbant ſeptem oſtia regni
Inſigni ornabit titulo quibus aurea vita
Fumum & opes ſtrepitumque exoſus Ignatius orbis ,
Et morum præcepta dabit, tuus inclyta ciuis
Aeternumque Nauarra decus, hi morte ſuperbi
Pro ſuperum cultu, pro Relligionis honore

Exponent cruda fidentia pectora morti.
Tūc Reges noua ſacra humiles, & vulgus, & omnis
Accipiet Quiqueia, nouaſque aſſueſcet ad aras
Thura dare, atque alios caſta prece poſcere Diuos,
Et veteres vltro dediſcent ſæcula mores.
Finierat, fumumque ingentem faucibus efflat:
Iam ſuus, & tetris arſerunt cornua flammis.
Hi Narilum monitus in publica bella volentem
Ire vetant; vultumque hilarem, mentemque benignā,
Veſtit in Hiſpanos: ſeſeque ad littora ferri
Prima iubet: ſubeunt oneri quos inclyta factis
Dextera, quos altum plebi genus eximit imæ,
Biſſeni iuuenes, partitoque agmine Regem
Attollunt humeris: lato ſedet ille pheretro
Sceptra tenens, magnamque premit ſub pectore curā:
Hinc, atque hinc armata cohors, cui tecta tueri
Regia, & immenſi cuſtodia credita regni,
Nudi omnes, vario tincti omnes membra colore,
Agglomerant; non his gladij, non cuſpidis vſus,
Stipitibus duris, ſudibuſque armantur acutis.
Pone ſubit magna matrum comitante caterua
Anacaona ſoror, qua non prudentior vlla
Imperio populos regere, & dare iura ſubactis;
Seu velit iniuſtos grauibus compeſcere pœnis,
Seu meritis æqua partiri præmia lance:
Fœmineos neque enim calatos dignata ſuperba
Attre-

Attrectare manu, atque artes addiſcere mutas:
Sed regnare palam fraterna aſſueuit in aula,
Supra annos, ſexumque, animos curamque virilem
Geſsit, & antiquos æquaſſet fœmina Reges,
Ni furor ardentis virtuti obſtaßet amoris:
Quin etiam belli, quàm pacis amabilis artes
Edidicit, curſuque feras, iaculiſque ſequuta
Saxa per & montes æquo in certamine vicit,
Molliaque aßiduo durauit membra labore
Læuam arcu, grauidaque humeros armata pharetra:
Nunc tamen Auſonio cum prodeat obuia Regi
Illa caput, nulloque intectum corpus amictu
Et roſeis ornarat eburnea brachia ſertis,
Membra colorati velabant cætera flores,
At leues humeros depexo contegit auro
Crinis, ab effuſo qui vertice plurimus errat.
Vt prope deuentum ad naues, caua tympana ſignũ,
Vocaleſque dedere tubæ, cum protinus Heros
Auſonius, Narilo è caſtris procul obuius exit:
Ecce tubæ raucos iterum, percuſſaque cantus
Tympana congeminãt, ſtrepitu Cœlũ omne reſultat:
Hinc atque hinc ſeſe in partes exercitus ambas
Diuidit, & latum dat iter, qua magnus vtrinque
Se Regum comitatus agit, vexillaque campo,
Armaque reclinant: tum celſo à littore Ductor
Per medias ſe fert acies, quem tendere contra

Vt vi-

Vt videt, ad terram pheretro Rex Indus ab alto
Deſluit, actutum cui multo occurrit honore
Dux prior, & verbis vltro compellat amicis.
Non ego bellandi vano ſuccenſus amore
Veni equidem, Rex magne, tuæ grauis eſſe quieti,
Et fortunatam trahere in certamen Haytum,
Hæc aliјs ſit cura, quibus nec cura quietis
Vlla ſua, nec honoris amor, me regis Iberi
Maxima cui noſtri pars ſponte obtemperat orbis
Quo nec pace prior, bellique laboribus alter
Iuſſa nouas egere per hæc freta quærere terras,
Et tentare viam, quam nulla recluſerat ætas,
Ignotas priſcis alat hæc plaga an vltima gentes,
Aequor inexhauſtum emenſos, loca fœta periclis,
Nos tandem veſtris feſſos Deus appulit oris;
Ne pigeat regno excipere, aut permittere claſſi
Littoris hoſpitium, neue in commercia noſtri
Vos vltro inuitantem, & fœdera diuitis orbis
Ignorate mei mentem, ac noua munera Regis.
Talia mellito dicentis ab ore fluebant
Inſtar aquæ, fracto per læuia ſaxa ſuſurro
Frigidior glacie, cryſtallo purior alba,
Quæ ſtrepit, ardenti feſſis ſolamen in æſtu;
Densũ humeris ſtupida aure bibit, nec sãguine noſtro
Progenitum, at ſuperæ referentem ſemina lucis
Vt lapſum ſummo miratur ab æthere vulgus.

Tunc

Tunc Narilus contrà ſic vocem in verba reſoluit
Optime Dux, ego te, tantos qui pandis in vſus,
Nec notos inter ſe orbem conıungis vtrunque
Accipio, agnoſcoque libens, Regisque, quod offers
Fœdus amicitiamque tui (nec facta refringam
Dum mihi per venas ſpirabilis influet aer)
Maxima quam Cypanga, tibi claßique patebit
Hoſpitio, ſi forte meis conſidere regnis,
At ſi vicinas adpellere ſederit Vrbes,
Arma rates victumque dabo. ſic fatus, vterque
Complexu iungunt dextras & fœdera firmant.
Alter nigrantes intextis frondibus artus
Diſcolor hirſutumque caput; caput aureus alter
Criſtata galea atque armis ardentibus artus,
Cætera dehinc epulas permixta impune iuuentus
Aggere in herboſo inſtituunt cumulataque ducunt
Pocula, pars naues, & grandia quadrupedantum,
Corpora mirantur, florentiaque agmina ferro
Pars velata notis pandentem cornua claſſem,
Ancora quam morſu ſtabilem fundauerat vnco,
Tenſaque non vno fluitantia flamine vela
Spiculaque, clipeoſque & acutæ cuſpidis haſtas.
At non veliferis tantum Anacaona mouetur
Nauibus, Auſonio quantum in Ductore moratur,
Oraque, & auguſtæ ſublimes frontis honores
Suſpicit, atque oculis totum cunctantibus ambit,
Et taci-

Digitized by Google

Et tacitum interea per venas concipit ignem
Ac velut ardenti cui fuſa a corde per artus
Deſcendet toto iam iam ignea corpore febris,
Neſcius ille, leuem per & oſſa arentia flammam,
Perque reſultantes ſentit diſcurrere venas:
Nec longum in medio tempus, cum languida membra
Ecce ferus tenet ardor, & omni corpore regnat.
Non aliter peſti Virgo deuota futura
Iam nunc ignoti vires præſentit amoris,
Inque nouas mentem deducit ſaucia curas.
Ductor vt attonitos rerum nouitatibus Indos
Excitet, atque animis terrorem immitat inanem,
Centum vicina ſuſpendi è rupe columbas
Imperat, & certo transfigier eminus ictu.
Extemplo ramis acerum connexa retortis
In tenues are ex ſolido deducta canales
Arma citi arripiunt iuuenes, anguſtaque ferri
Spiramenta caui contrito ſulphure complent,
Vnde aditus flammæ: ſilicemque, & cætera poſtquam,
Explorant, ſibi quiſque ſuam, quo dirigat ictum,
Signat auem, penituſque oculos immobilis hæret:
Tùm rota tacta manu, vincloque exuta remiſſo
Cum ſtrepitu ruit, & ſilicem reuoluta prementem
Obterit: illa repente micat, ſimul ignis, & ingens,
Fit tonitrus: nam quo tenuis deduxit hiatus,
Ignea vis immiſſa intus ſulphurque, nitrumque

Corripuit

Corripuit, quæ preſſa ſinu tubus æneus imo
Clauſerat, atque aditu victrix ſpirauit aperto,
Plumbea glans diſploſa leui cita turbine fertur:
Diuiſæ ſtrident auræ; tum certa volucrem
Quæque ſuam ferit; illæ animas in rupe relinquunt,
Præcipiteſque cadunt; plumas rotat aura reuulſas,
Fumiferæque oculis lucem eripuere tenebræ.
Attoniti trepidare Indi, ceu fulmina cœlo
Diſsiliant, campique ſolo labente dehiſcant,
Pars fugit, inque cauos ſeſe abdidit auia montes,
Littora pars legere, & celeri loca frondea curſu.
Vt primum ceſsit pauor, atque horrenda quierunt
Murmura iam, fumuſque euanuit ater in auras;
Ingentem efferri galeam mira arte politam
Imperat, hoc Narilum præſtanti munere donat
Chriſtophorus monumētū animi et graue pignus amici;
Illic Fernandum in Mauros pia bella gerentem
Pro re communi, pro Relligione tuenda
Fecerat, & multo ſpirantem illuſerat auro
Docta manus; ſociamque tori, comitemque laborum
Reginam addiderat: tortis ibi crinibus Afros
Non expectato rumpentes fœdera bello
Cernere erat, tumidoſque inſtructo milite campos;
Nox fauet, inſidiaſque vmbris defendit amicis:
Centum olli ſcalis aduerſa in mœnia furtim
Expoſitis, ſomno domitam, nec bella cauentem

Digitized by Google

Irrumpunt armis Zabaram, ſimul ilicet adſunt
Pallentes Erebi peſtes, quas orcus aperto
Expuerat gremio, captæque immiſerat vrbi
Exitium, flammas illæ ferrumque miniſtrant,
Inſpirantque viris cædes, fluit vndique ſanguis,
Vndique mors, nigra, luctuſque in veſte vagantur.
Parte alia diuos ſecum in pia prælia ducit
Rex pius, Alhamanque inimico milite cinctam
Obſidione leuat, illic trepidantia Maurum
Agmina, magnanimi vultus horreſcere regis,
Aſpiceres, cæciſque fuga ſe condere ſyluis:
Illum autem Zabaræ cædes, temerataque templa
Vltum armis, quò fata vocant, quò præuius anteit
Armatas acies manifeſta in luce Iacobus
Candidus aurato clara inter nubila ferro,
Pergere iter, Loſcæque agros, atque oppida vaſtat:
Dehinc campos ingreſſus, aqua quos diuite Daurus
Innatat, Illora cultu fœdata profano,
Templa Deo dicat, & ſumma defigit in arce
Signum immane Crucis, læta longo ordine gentes
Poplite procumbunt flexo, precibuſque ſalutant.
Nec procul impoſitam ſublimi vertice montis
Obſedere arcem, præruptis aſpera ſaxis
Stant loca, difficileſque aditus, mœſta agmina circũ
Longo feſſa labore ſedent, cum protinus inter
Sublimes nebulas, dextra Deus ipſe nigrantem
Flam-

Flammam intorquet agens, ruit illa micãtibus aſtris
Turbinis in morem, totumque illapſa repente
Moclinium inuoluit, miſsi ſimul æthere venti
Spirantes aderant, infuſaque flumina peſti
Dant animos, volitant obſcura in nube fauillæ
Ardentes, nimbuſque ad ſydera fumidus vndat.
Hinc ſuperum auxilio freti, & fœlicibus armis
Mœnia Granatæ veniunt, denſoque coronant
Milite, non aditus clauſa, non exitus Vrbi
Amplius, hic flauis vndantia meſsibus arua
Oppidaque, ac pagos diſperſis ignibus vri
Fecerat, & magnis quaſſatam molibus Vrbem
Certa noui dare ſigna metus, anguſtaque votis
Tecta Deum, lataſque vias efferuere longo
Concurſu matrum lachrimis mœſta ora rigantum,
Et pueros dextræ implicitos ad templa trahentum.
Interea ſtudijs ſeſe concordibus omnes
Exercent acies, pars alto in puluere giros
Dat celeres circum, ſaltuque aſſurgit in auras
Vectus equo, pars ſaxum ingens, aut miſsile ferri
Pondus ſublato longe intorquere lacerto,
Pars ſignum immiſsis certat contingere telis.
Nec non obſeſſæ prope mœnia conditur Vrbis
Sancta fides, pars templa nouant, pars aggere muros
Cingere, & æquatas aſtris attollere turres,
Pars fundare domos, opere omnis Boetica feruet.

Et iam finis erat bello, iam Bobdalis vltrò
Sceptrum Fernando, Regnique inſignia mittit;
Ipſe habitu, vultuque humilis ferrata recludit
Limina portarum, & venientes excipit hoſtes.
Ibant inſtructi ordinibus, Vrbemque petebant
Magnanimi Heroes, caroque Iſabella marito
Ad latus it, pulchra comitum ſtipata corona,
Atque animis ſexum, curiſque virilibus implet.
Pone ſubit procerum in medio Mendotius Heros
Albo inuectus equo, cui ſacri inſigne ſenatus
Tempora purpureo fulgent vmbrata galero:
Illum candenti tenuiſsima velat amictu
Carbaſus, & certo criſpatos ordine flexus
Centum agit errabunda, ſacroque interſerit oſtro:
At circum extremas niuei ſubteminis oras
Finxerat argento, læuique inſperſerat auro:
Ipſam autem obducto credas transfulgere velo
Coccineam chlamydem, atque imis illudere plantis;
Hos equitum globus & peditum manus anteit ingẽs.
Addiderat victo labentem flumine Daurum
Mollius, & nitido ludentes æthere centum
Pennatas puerorum acies: Procul inde tenebras
Horrendas viſu, flammamque inamabilis Orci,
Illuc monſtra Erebi Regnis expulſa receptis
Antiquas repetunt ſedes, ſuperoſque relinquunt.
At furor anguſta galeæ celatus in ora

Poſt ter-

Poſt tergum æratis compreſſus brachia nodis,
Arma ſuper ſedet, & victricia vincula mordet.
His Narilus gaudens donis (quãq; artis, & vſus
Neſcius) intentos oculos per ſingula voluit;
Bellaque, fortunaſque virum, atque ingentia facta
Miratur tacitus, neque honori cedit: at omnes
Partitur Cererem in naues, partitur & angues,
Quadrupedes angues, multo quos incoquit igne,
Et menſis tantum regalibus India ponit:
Addit aues, oneratque cadis agreſtia vina
E Cerere, & preßis palmarum exhauſta medullis.
At Ductor (neque enim mentem conſiſtere rerum
Cura ſinit) pelagi vada per ſtagnantia cœptum
Pergere iter parat, & terras luſtrare propinquas:
Interea ne forte nouo Cypanga tumultu
Fœdera perrumpat, neu bella occulta tumeſcant;
Compactis turrim trabibus, vincliſque reuinctam
Arboreis texit ſaxoſo in vertice rupis,
Sublimem, ingentem, ponteſque inſternit, & altas
Subijcit his foſſas, & propugnacula circum
Tuta locat, munitque aditus: dehinc agmine centũ
Deligit ex omni, curam quibus imperat arcis:
Magnaque ne Bacchi, Cereris neu copia deſit,
Prouidet, & vigili diſponit ſingula mente.
Senſerat hæc Erebi rector, vincique ſuperbus
Impatiens, altum indoluit: tum lumina contra

Ma-

Magnanimum Ligurem, comiteſq; ardentia torſit,
Et ſecum irato vix talia fundit ab ore.
Et potuit? nec quicq̃ vndæ, nec ventus, & arma
Profuerunt, comitumque metus, nec inhoſpita tellus
Cannibalum, nec dira fames, ne regna Quiqueia
Tangeret, optatiſque Ligur conſideret aruis?
Vicit, & imbelles iuga ſub ſua ſubdidit Indos,
Et maiora parat, credo mea vincla ſuperſunt,
Namque aliud quid iam ſupereſt? iam fœdera iũxit,
Iam populos ditione premit, iam condidit arces,
Quin alias iter in gentes, noua tendere regna
Molitur, penituſque meos delebit honores:
Et patiar? quod ſi ſententia cœlitibus ſtat
Certa, nouo Ligurem leges præfigere mundo,
Stat quoque certa mihi ſententia regna tueri:
Quæ mea ſunt, nec cædam ideo, ſed & obuius ibo
Ibo animis contra, Liguremque inimicaq; caſtra
Inſequar, ipſe mihi Deus, & ſpectantibus vndas
Tollam iterum ſuperis, euertamque æquora ventis,
Infandamque ipſo ſubmergam in littore claſſem,
Spargam iras, atq; arma iterũ, nec vincar inultus.
Dixit, & horrendo toruum bis mugijt ore:
Mugitu quo terra tremit, valleſque reſultant
Infernæ, longeque cauæ intonuere cauernæ.
At ſubito excitum tenebris ardentibus omne
Spirituum genus, æterno quos æthere quondam

Diſpulit omnipotens, ſedeſque excuſsit ad imas,
Multa reluctantes, belloque reſiſtere adortos,
Conueniunt, illis longæua in ſæcula pœnis
Exercere animas hominum data cura nocentes,
Quos vbi conſertos ſimul, atque in iuſſa paratos
Vidit, ab acc enſo Dux talia pectore rumpit.
Nunc validis nitendum animis, nũc robore firmo
O ſocij, ne noſter honos, & gloria cedat,
Aequaleſque Deo vinci patiamur inertes,
Cernitis vt pelagi tot magna per æquora vectus
Quiqueia Ligur extremas penetrauit ad oras,
Iam ritus dabit ille nouos, antiquaque ſacra
Deſtruet, æquatiſque ſolo nos trudet ab aris,
Noſtra etiam celebri victor captiua triumpho,
Credo equidem, ſimulacra vehet, vinctique catenis
Ante rotas Erebi denſo ibimus agmine Reges,
Terrarum domini, & cœli ſtellantis alumni:
Nos qui bella Deum, ſocialiaque agmina contrà
Contulimus, dubijſque pares certauimus armis,
Nos igitur? nos mortali vincemur ab hoſte?
O tantum prohibete nefas, reſtinguite flammas
Serpentes, lapſiſque ſimul ſuccurrite rebus:
Tollite pacatas ventis pugnantibus vndas,
Inque ipſo gentem, & naues ſubmergite portu:
Quin etiam ne forte meo quid reſtet inauſum,
Aut intentatum ingenio, præcingere flamma

Reginam meditor, qua nulla ardentior vnquam
Virgineas cæco ſuccenderit igne medullas:
Haud labor hic ingens fuerit; ſe ſcilicet omnis
Sponte ſua in Veneris curas Quiqueia reſoluit,
Ipſaque adhuc tenero, nec plena ætatis, ab vngui
Incæſtos animo meditari aſſueuit amores:
Continuo dulcem venis ſitientibus ignem
Illa bibet, totaque ardebit mente Columbum,
Quem iã amat ægra, nouũq; fouet ſub pectore vulnus.
Vt reor, orantem ſpernet, lachrimaſque cientem
Ferreus, & claſſem vicina ad littora vertet;
Noui ego iam indociles mihi ſe ſubmittere ſenſus.
Vos facite indignam Virgo contempta repulſam
Ferre rudis, ſæuas furibunda aſſurgat in iras,
Quantum nec capere accenſo ſub pectore poſſit.
Ergo armis, cœlo quam nunc Ligur extulit arcem,
Inuadat, lethoque viros abſumat acerbo:
Inſtigate odijs Indos, prauertite falſis
Indicijs, rabieque animos accendite ferri:
Et ne ſe medium paci offerat, armaque damnet
Rex Narilus, prohibete, nouaque abſterrite pugnæ:
Nec dubito, iam veſtra mihi ſat cognita virtus:
Sic Hiſpana ſolo inclinata repente ruet res,
Sic ſpe fruſtratus tanta Ligur æquora rurſus
Trita petet: vos æquabit victoria cœlo.
Si tamen vlciſci ſocios temerarius armis

Audeat,

Audeat, atque hoſtem toti ſe inſerre Quiqueia,
Bella placent; apta illa dolis erit area noſtris:
Quanta ſames, quantus genti labor inſtat Iberæ.
Quanta per armatos ibunt incendia campos,
Plenaque collectis diteſcent Tartara prædis
Chriſtiadis aderunt ſuperi: nec me altus habebit
Somnus, & auxilio noſtros tutabimur Indos,
Nec quiſquam in tanto rerum ſibi cardine deerit:
Vincet, cui dederit dolus, aut ſua dextera palmam.
Dixit, & vt ſæui furijs incendat amoris
Reginam, Aſmodeo mandat, cui plurimus anguis
Colla per atque humeros ſinuoſis flexibus errat:
Illi cura data eſt ſenſus mortalibus ægris
In Venerem hortari, fœdiſque exurere flammis
Molle iecur: toto nulla eſt tam dira baratro
Peſtis, & egregijs hominum magis obuia cœptis:
Innumeri cingunt comites, ignara quietis
Suſpicio, venasque igni ſuffecta Cupido,
Cui Spes læta ſubit, flammæque alimenta miniſtrat.
Poſt hos tabeſcens macie, & vix oſſibus hærens
It Dolor, haud illi proprius comes, omnibus vltrò
Addit ſe ſocium maleſuadi peſtibus orci:
Squallentes humeros, & membra exanguia palla
Marmorea tegit, atque aliena in veſte ſuperbit.
Fama eſt, cum fraudes dedignaretur iniquas,
Et verſos hominum mores intacta Voluptas,

Ad ſuperos terris nudam fugiſſe relictis,
Exoſumque genus miſero ceſsiſſe dolori;
Ille prius qui nunquam humiles attollere coràm
Audebat vultus, cæcaque in parte latebat
Nudus, inops, iam ſe ſpolijs hoſtilibus ornat
Spectandus chlamide in niuea, totumque per orbem
Euolat, atque oculos mentita in imagine fallit.
Nec mora, iamque animæ tenebroſa è ſede rebelles
Erupere vna, & cœlo incubuere ſereno
Protinus, ingenti fremitu, & ſtridentibus alis.
Sic caua præduris chalibum conflata metallis
Aequatura arces, turritaque mœnia terræ,
Machina, ſi poſtquam mixto cum ſulphure nitrum
Excepit gremio, contruſoque obijce ſepſit,
Hauriat admotam graueolenti è ſomite flammam,
Dat crepitum, magnaque expulſa repente ruit vi
Saxea pila ingens, & ſtridula diſſecat auras,
Arua tremunt, fracto cadere æthere ſydera credas,
Ecce procul diro percuſſæ fulmine turres,
Tectaque celſa iacent, ſtat fumo, & puluere cœlum.
Interea Ligurum Ductor poſtquã alta quieſcũt,
Velaque fœlices tendunt crepitantia venti,
Certus iter celerare, ſinuſque aperire latentes,
His dictis Regi ſocios commendat amico.
Inclyte Rex rerum decus, & tutela mearum,
Dum populos alios, vicinaque littora tento
Commu-

Digitized by Google

Communem hanc turrim, & comites tutare relictos,
Et Ducis interea pro me precor accipe curam:
Sponte tuos illi monitus, tua iuſſa capeſſent,
Te Regem, dominunque colent, nomenque Columbi
Solum aberit, tutas defendent hoſtibus Vrbes,
Littoraque, & vigili portus cuſtode tenebunt.
Tu rerum ignaros ſolerti protege cura:
Me certe nunquam tanti meminiſſe pigebit
Officij, ingratumque tibi nulla arguet ætas.
Vix ea, cum ſubito Narilus: Dum vita manebit,
Fœdera, quæ tecum pepigi Dux magne manebunt,
Non ſi lapſa reſidat humus, non ſi æquora ſurgant,
Immotum ſolida quatient me mente ruinæ,
Solue metus omnes, rerum mihi cura tuarum
Semper erit, turrimque tegam, comiteſque relictos,
Aeternunque tibi factis teſtabor amorem.
At modo te ventis ne regna occulta ſequentem,
Ignotum penitus variarum ambage viarum
Fallat iter, pelagi quo non prudentior alter,
Quo te cunque feres, tecum hic meus ibit Albetes.
Hæc ait, & lectum ripis fluuialibus aurum,
Inſuper Auſonio munus dat ferre Columbo,
Ille ſuos compellat, & hæc placido ore profatur.
Dum faciles ſpirant auræ, & maris vnda ſileſcit,
Vicinas penetrare Vrbes, loca proxima Cubæ,
Fert animus, vos interea quam ſtruximus arcem

Concordes colite o ſocij: Gonzalius armis,
Conſilioque ingens pacem, ac ſi dura feret ſors,
Bella reget Dux veſter; ab hoc ſit primus Amilcar.
His Ducibus Caribes, & ſi quos aduena claſsis
Huc procul externis ad prædam vexerit oris,
Pellite, vos opibus ſponte, auxilioque iuuabit
Rex Narilus: nec vana fides, iam fœdera ſanxit.
Hoc vnum precor, ab vetitis ne ſorte rapinis
Conſcelerate manus; non his fundamina Regni
Principijs iacienda noui, nec talia quondam
Biſſeni geſſere viri, cum legibus orbem
Fundarent: celebrate Deum, rituſque colendi
Numina, mutatis paulatim inducite templis:
Ipſe adero, & meritis ingentia præmia reddam,
Poſt reddet maiora Deus. ſic fatus ad altas
Tendit iter naues, ſequitur quem cætera pubes.
At iuſsi quamquam triſtes, quamq; humida fletu
Abſceſſu Ducis ora gerant, comitantur euntem
Vnanimes ſocij ad littus, quos prouidus Heros
Inter iter non pauca monet; teque optime primos
Gonzali, blandiſque affatur Amilcara dictis.
O ſocij, quorum in rebus mihi cognita duris
Sæpe fides & magna vſu experientia longo
Suaſit, vt huic curæ, quæcunque erit illa, regendæ
Præficerem; nunc tempus adeſt, quo maxima virtus
Veſtra per ignotas ſpargat ſua lumina gentes.

Principio

Principio inſtabilis longe præſciſcere ſenſus
Sit curæ vobis populi: variatur in horas,
Vt pelagi facies, dubium, ac mutabile vulgus:
Adde quod hic rerum ſummas moderatur habenas
Fœmina; diuiſi circumſtant vndique reges;
Forſitan aut rerum nouitas, ſuſpectaue verax
Noſtra Fides illos tacita inflammauerit ira:
Diſſimulate metum interea, belloque parati
Viuite concordes animis, pacemque fouete:
Quod ſi fœdifragæ vos iuſta in prælia gentes
Forte trahent, armiſque petent, inſiſtite contrà;
Hanc primum ſeruate arcem, ſpes omnis in illa eſt:
Bellaque dum in longum trahitis, dimittite certum,
Qui ſubito noſtras hæc per mare portet ad aures:
Auxilio præſens adero, dabit India pœnas,
Et magno pacem hanc optabit forſitan emptam.
At ſi nulla dies ſanctum inuiolabile fœdus
Fregerit, vt reor, atque vtinam Deus orſa ſecundet;
Mollia ne ſoluat ſe ſegnis in ocia miles,
Procurate Duces: quot iam blanda ocia gentes
Exitio ſtrauere graui, regniſque beatis
Extremæ ſteterunt cauſſæ, cur victa perirent
Funditus exæquata ſolo? poſt ocia prædæ
Cæcus amor, Veneriſque ſubit; ne pectora peſtis
Heu premat hæc, dulcique irrepat in oſſa veneno;
Ergo omni ſtudio gentem exercete quietam.

Interea

Intera vobis Narili, procerumque benignos
Conciliate animos, paulatim ritibus vltrò
Aſſueſcent noſtris,ælioraque ſacra capeſſent:
Auctor aget Deus, atque ſui inſpirabit amorem.
Nam prius excelſis ardens in montibus ignis,
Quam Veri longum lateat, nec ſe ipſa palam lux
In cælum denſo tenebrarum è carcere tollat,
Hæc, & plura dabat ſocijs præcepta Columbus.
Talis iners ſenio duriſque laboribus æger,
Cum fragilem nato committit nauita cymbam,
Multa docet pelagi inſidias: ſi ſubdola rident
Cærula, & æquatas ſomnus piger occupat vndas,
Quid faciat: quid mox, ſi contrahet horrida cælum
Tempeſtas, nigriſque frement freta fracta procellis:
Quid varius ſolis, quid lunæ nunciet orbis,
Ille tacet, monituſque locat ſub mente paternos.
Et iam dira phalanx Stigijs emiſſa cauernis,
Quo claſſem pelagi ſpumantibus obruat vndis,
Ingentes excire parat placido æquore fluctus.
Principio denſæ ſolem inuoluere tenebræ,
Quas grauido non terra ſinu, non pontus in altum
Expulit, at nigris Erebi deduxit ab antris
Noctipotens legio, cæloque immiſit aperto.
Nec mora, conſequitur picea caligine nimbus
Secum hiemem, ventoſque ferens: illi impete vaſto
Aequora diripiunt, naues, quæ ſorte paratæ
Ponti-

Pontibus expoſitis ſtabant, reuoluta per altum
Vnda vado refluente rapit, rurſusque reſurgens,
Ecce ſinum ex longo trahit, atque ad littora maior
Monte ruit, nauimque nigris illidit arenis,
Credita quæ Ribio: cœlum intonat, ictaque tellus
Horrendum ingemuit, mediamque in fragmina littus.
Diuidit, illa viros cæcis exponit in vndis,
Quos fruſtra terræ adnantes vis incita venti
Impedit, illiſique relabens æquoris æſtus.
At quas Pinzonus regit & ſenioris Herilli
Dextera, crudelis vada per ſpumantia turbo
Raptat agens: fruſtra trepidi ſuccurrere nautæ,
Et lheti vitare vias, omnem arbiter Orci
Succeſſum negat. Ergo vndis furialibus actæ
Dant peſti latus, & laxis compagibus imbrem
Vndique lethalem accipiunt: modo in aſtra feruntur
Gurgite curuato, modo tartara in ima dehiſcunt
Præcipites, fracto ceciderunt carbaſa malo,
Et clauos nigræ ſecum abſtulit impetus vndæ;
Creſcit aquæ furor, & ſcelerata inſania venti.
Tum Ductor caſu mentem perculſus acerbo
Ingentes cumulare preces, ſuperoſque vocare
Auxilio; Siquid gentis te cura remordet
Chriſte tuæ, fer opem, & ſocios, claſſemq; benignus
Reſpice, namque potes, præſentique eripe lheto,
Tantum effatus, & ætheria demiſſus ab arce

Alatus

Alatus iuuenis, claſſem cui cura tueri,
Venerat imperio ſummi Patris; ilicet omnis
Sæua cohors Erebi cæcis effuſa tenebris
Intremuit: neque enim minitantem, & dura ferentē
Iuſſa pati, aut notis obſiſtere viribus auſi:
Mox paribus nitens hæc nuncius edidit alis.
Quis furor hic? quæ tanta repens audacia ſurgit
Bis victum, genus & vanas ardetis in iras?
Nec dum etiam veſtri ſat nota potentia Regis;
Ite nigras barathri in ſedes: non æquora vobis
Adſcripſit Deus, aut habitandas aeris oras,
Ite datas, ite in tenebras. Nec plura, morantes
Deſuper vrget agens, vibrataque increpat haſta,
Olli abeunt, cœlumque leuant: tum protinus ingens
Ventorum poſuit fragor, ac tumida vnda reſedit,
Et iam molle ſalum Zephiri leuis innatat aura.
Obſtupuere animis Indi. Tunc ſydera Ductor
Aſpectans, tendenſque manus. Tibi maxime ponti
Rector, ait, Chriſte omnipotens, nunc debita rurſus
Noſtra ſalus: tu nos tot per maria aſpera tutos
Aduehis huc, placidaque facis tellure potiri;
Tu modo præſenti ſeruas a funere claſſem:
Perge precor, noſtroſque iuues vbicunqe labores,
Terrarum, pelagique potens, atque ætheris author.
Hæc ait, & lachrimis oculos ſubfundit obortis,
Amiſſoſque animo comites miſeratur amico.
Con-

Continuo Canoas Indi inſiluere cauatas,
Auxilioq; volant; claßiſque in tuta reducunt,
Fragmina, relliquias pelagi, clauoſque, rudenteſque,
Inſtabilique legunt fluitantia marmore vela.
At Ductor quã ſperet opẽ, qua nam arte carinas
Iam laceras iterum ædificet, ſub pectore voluit
Triſtis, & ardenti curarum fluctuat vnda.
Ipſe viam oſtendit Narilus: prope littora ſurgit
Ardua ſilua ingens, montemque, & frondea late
Arua tenet; hanc immiſſo proſternere ferro
Edocet, inde legi reparanda accommoda claßi
Robora. iam ſumptis exercitus omnis in armis
Conſilium exequitur Regis; cæloque minantes
Obtruncant Mamyos, non ſe magis altera dulces
Induit in fructus arbor, mentitaque morum
Guaiaba, præcipitemq; dedit Guanabana ruinam,
Non illam preßos terræ curuantia ramos
Poma niuis grauida, ſquammiſque æqualibus apta,
Non virides iuuere comæ: cadit & bona bello
Xagua, pugnantum fixis hæſura medullis,
Dædala ſi manus in longas deduxerit haſtas:
Iam labem traxit Cocyus, naſcentibus idem
Si folijs, natiſque decor ſit fœtibus idem,
Palma erat: & largas gratæ potantibus vmbræ
Euerſas altis imponunt curribus Hobos.
Te quoque dura manus terræ deturbat Huyace

Aeternis formoſa comis, virtutibus ingens
Sancta arbos, decus inuenti, & noua gloria Mundi;
Neſcia quantum olim auxilij, certæque ſalutis
Ferre paras ægro venturis peſtibus Orbi:
Cum delapſa lues corrupto ex æthere, primum
Gallorum per bella, Italas irrumpet in Vrbes,
Nomen & à gente accipiet, mox creſcet eundo,
Auctaque per populos caput altius efferet omnes.
Et ſterilis pinus, & glandibus vtilis ilex
Eruta ſupremum ingemuit: procul intonat æquor,
Frondiferaſque domos pauidæ liquere volucres.
Poſtquam vulneribus crebris euicta reſedit
Sylua ſolo, plauſtriſque inuecta gementibus omnis
Materies tandem ad littus, tunc cura nouandæ
Claſsis Amaracino Liguri datur: ille quietis
Neſcius vrget opus, noctemque laboribus addit,
Et laxas mira arte trabes, laceraſque retexit
Compages laterum, cuneiſque adſtringit ahenis.
Atque ea dum properãt digreſſu mœſta Columbi
Anacaona dolet, pelagumque inſurgere rurſus
Vellet, & inuiſas abſumi fulmine naues;
Et penitus patriæ reges exoſa Quiqueiæ
Se propriam huic dicat, & tædis adiungier ardet:
Illa quidem à caro numquam ſitientia vultu
Lumina declinat, nec quenquam ex agmine tanto
Magnanimum præter Ligurem videt; illius omnes

Suſpen-

Digitized by Google

Suſpenſa bibit aure ſonos, illum arma gerentem,
Depoſitisque armis vnum miratur, in vnum
Vſque inhians oculos iucundo paſcit amore.
Aſt vbi nox terras nigris amplectitur vmbris,
Aut ſibi de caro tantum Duce ſomnia quærit,
Aut longam in lachrimas trahit, & ſuſpiria noctem.
Talibus ardentem curis, animoq; furentem
Inflammat magis Aſmodeus, ſtimuliſque fatigat:
Magna parat; notũ quid amans, quid fœmina poßit.
Ergo per noctem dilecti nuntia vultus
In ſomnis miſeræ ſimulacra immittit amanti,
Vndantemq; animum exagitat: trahit illa furorem
Oſſa per, & venas, cæcoq; in pectore gliſcens
Non iam ſe capit ignis; hiat veſana mali vis,
Perq; oculos fluit in lachrimas, mox ſomnia mente
Dum repetit, vanaq; animum dulcedine paſcit,
Talia ſecum ardens. Vtinam me nocte perenni
Vinciat alta quies: vitæ, non mortis imago
Illa futura mihi, ſomnus ſi talia ſemper
Viſa feret, mecumq; aderit mea vita Columbus.
Quid loquor? inſtabili quid in hoſpite, cuius, vt ipſe,
Errat amor, mentem defigis regia Virgo?
Scilicet is, patriæ quem non aſpectus, & agri
Nec prece, nec lachrimis forſan tenuere parentes,
Externa ne ſede lares mutaret auitos,
Nauifragumq; fretum, & pelagi truculenta ſubiret:

Scilicet is molli ſenſus ſubmittet amori?
Illum ego crediderim, potuit qui talia, cautes
Duritie, tumidique vndas euincere ponti:
At non hæc Dux magne oculi, moreſque dedere
Signa tui, ſæuam nec pulchro in corpore mentem
Credibile eſt poſuiſſe Deos: quod ſi aſpera ferro
Corda geres; blandæq; preces, lachrimoſaq; flectent
Verba reluctantem: nec certe ego digna repelli:
Ten' igitur ſubiecta tibi Cypanga videbit
Tendentem regina manus, gemituſque cientem
Fœmineos? quam non promiſſa ingentia Regum,
Non humiles flexere preces, non dona procorum,
Coniugio tantos vt dignarere maritos;
Nunc liguri te ſponte offers, alienaque lecti
Vincla ſubire paras? quid ſi te ſpernat, & ægram
Deſerat alta petens manſueſcere neſcius hoſpes,
Et tua dicta idem ferat, & ſua carbaſa ventus?
Tunc numquam tales tetigiſſe optabis amores
Nequicquam, & feris aſſurges vana querelis.
Cur ego me triſti augurio, cur omine læuo
Proſequor? haud talẽ (neq; enim nox neſcia veri eſt)
Somnia promittunt: ignoti tædia ponti
Scilicet, erroreſq; vagos, alienaque regna
Præponat proprio imperio, & dotalibus Indis:
Ille meas potius lachrimas, voceſque benignus
Audiet, & mecum hic concordes exiget annos

Tunc

Tunc Duce ſub tanto noſtri ſe extendere fines
Imperij ſupra Cubam, ſuper vltima longe
Littora Iamaicæ aſpiciam, fruſtraq́ feroces
Cannibali nigro fœdabunt tela veneno.
Ipſa humiles inter populos, genteſque ſubactas
Septa armis, ſolioque alte ſubnixa ſuperbo
Et colar, & fœlix mirando coniuge dicar:
Quod ſi forte alias claſſem conuertet ad oras,
Per freta longa ſequar, caſus quicunque manebunt,
Semper erit caro comes Anacaona Columbo.
Pone metus, accinge operi, flammaſque fatere
Ipſa tuas; equidem huc tot vaſta per æquora vectam
Crediderim Cemijs claſſem veniſſe ſecundis.
Sic ait, atque animum, fœlicibus ebria curis
Speque tumens, placito permittere certa furori,
Vt faciles aditus, & mollia nacta loquendi eſt
Tempora, nunc blandis Ductorem affatibus ambit;
At ſimul vt caro defixit lumina vultu,
Admirans ſilet, obtutuque immobilis hæret
Incipit, at fauces vox interrupta relinquit,
Inuitamq́ premunt lachrimæ, & ſuſpiria linguam:
Nunc venti infidi furias, quos æquore fluctus
Excierit, quanto claßis demiſſa periclo
Commemorat, tum ne dubio ſe credere ponto,
Ne velit ignotæ caput vltro opponere morti,
Hortatur, miſcetque preces, lachrimiſque fatigat
Cunctan-

Cunctantem, & varijs aſſultibus irrita tentat.
Mox ſic canentem dictis affatur Inaſpim,
Qui tenero magnæ cuſtos infantis ab æuo,
Reginæ multo ante alios dilectus amore.
O mihi iam longo perſpecte Inaſpis ab vſu,
Aetatis qui lora manu fluitantia primæ
Rexiſti, cura amplexus me pœne paterna;
Dum thalamum magni, quos hæc habet Inſula, reges
Certatim petiere meum, tu ſemper operti
Conſcius, interpresq́ animi, rectorq́ fuiſti,
Numquam, vt ſcis, equidem; ſeu ſic fortuna ferebat,
Seu vis alta Deum, qui regna hæc noſtra tuentur,
Regum animus, quibus eſt, paceſque, & prælia curæ;
Numquam equidē mentē his potui ſubmittere tædis,
Quin tanti me propoſiti laudare tenacem
Sæpe ſoles: nunc ſollicitam cura altior vrget,
Quam noctis turbata quies, ſomnusq́ per vmbras
Ingeminant: hæc verba Ducis, vultumq́ Columbi,
Et mores animo referunt; inuita fatebor,
Ni tamen ipſa meos impellunt numina ſenſus,
Fixus hic inſedit menti: ſit dignus amari
Ille licet; nam cui tantum decus enitet ore?
Nam cui maior ineſt iuuenili in pectore virtus;
Ipſa tamen Cemijs obſtare volentibus auſa
Non ſemel ardentes tentaui extinguere flammas:
Hoc magis increuere, imiſque hæſere medullis,

Nunc

Digitized by Google

Nunc timeo, mea ne ſuperos auerſa voluntas,
In furias, rabiemq́ trahat, quibus inſuper æquum
Reddere me grates, & dona offerre fuiſſet,
Vxorem tanto quod me legere marito;
Qui ſocijs, & claſſe potens terreſtria ſecum
Fulmina habet, quibus igne tonet, victorq́ Quiqueiã,
Iamaicamq́ omnem ſub iura Cypangia mittat;
Ergo ne noſtris nunc ſoluere tentet ab oris,
Sum verbis aggreſſa Ducem; nihil ille moueri,
Seque parare viæ: quod ſi cœpta effera firmet
Exitus, ecquid erit miſeræ mihi, ſolus hic omnes,
Dum loquor, excuſſit timor ægro e pectore ſenſus,
Faucibus & vox fracta hæret: tu, cuius & annis,
Aſſuetæq́ malis æquum eſt me fidere menti,
Quam potes, affer opem: flammam non ſponte recepi,
Quæ nunc aucta mora poſſeſſo in pectore regnat.
Quod ſi hæc mẽs Cemio eſt immota, nec obſtat Hayti
Gloria, quæ magnis ſe attollet in æthera rebus,
Ipſe viam inueniet. Nec plura effata quieuit,
Totus & in vultu patuit dolor; atque vbi paulum
Conticuit, contra ſic eſt exorſus Inaſpis.
Quod te cara mihi, atque eadem Regina volẽtem
Exhibeas, penituſq́ animi interiora recludas,
Iure facis: noſtro totum hoc debetur amori,
Quo te naſcentem excepi, qui creuit in annos,
Auctaq́ cui, quantum tibi roboris, addidit ætas;

Non

Non ego, theſauri quamuis prædiues auiti,
Imperijque potens ſibi Guarionexius vltro
Te iungi tædis properet, omneſque Quiqueiæ
Certatim tua magna petant connubia Reges;
Tantorum quemquam è numero legiſſe procorum
Te thalami comitem optaui: tua forma, Cemumque
Nobilitas de gente, Cemis tua proxima virtus,
(Quam partem, cum ſis mea ſola, & maxima cura,
Iure meæ iuuat interdum me dicere curæ)
Longe alios meruere viros: hic, cuius & oris
Maieſtas, viſque alta animi non ſemine noſtro
Oſtendere ſatum, te dignior omnibus vnus.
Atque vtinam Diui ſpirent in vota ſecundi,
Quos ego te primum precibus, doniſque per aras
Sollicitare velim: nihil ò regina volenti
Difficile, inuictumque Deo, qui ſæpe labores,
Et curas hominum euentu fruſtratur inani,
Vt ſuperum memores votis æterna fatigent
Numina, diffidantque ſibi: nec fidere tantum
Fas precibus, bonus optatis dum defluat alto
Finis, vt interea penitus ſedeamus inertes.
Tu Cemios per templa voca, mihi ſit labor omnes
Explorare aditus, omnemque impendere curam
Vt Ducis Auſonij mentem, ac corda aſpera frangã.
Sic ait, ardentemq; animum per plurima voluit.
Ergo votiuas indicit ſacra per aras,

Cinctaque

Digitized by Google

Cinctaque virginea comitum regina caterua
Ad numerũ canit, inq; orbem pede præpete pernix
Pellit humum, læto ſociæ clamore ſequuntur
Crura coloratis incinctæ & brachia conchis.
Primus it agmen agens picto Boitius ore
Horrendus, lateri pendent cui tympana læuo;
Ille manu Cemium ſublimi in ſede videndum
Collocat, hinc aræ cerealia liba per artem
Secta, roſaſque offert, templo quæ myſtica matres
Munera textilibus ſecum aduexere caniſtris.
Tunc genibus ſuper incumbens regina reflexis,
Non audituros vocat in vota irrita Cemos.
Sancte ferum ſemel ò ſublimi tange flagello,
Marmoreoſque animos, & ahenea pectora rumpe.
Interea formas ſeſe mutauit in omnes,
Inque preces omnes ſenior deſcendit Inaſtis,
Molliat vt ſæuas Ducis intractabilis aures,
Ille iter excuſat, cauſſaſque adiungit eundi,
Scilicet hoc mentem, regiſque haud mollia iuſſa
Edocet eſſe ſui, quæque hos portarat in vſus
Ludicra dona dari populo iubet. ilicet olli
Candeſcens vitrum, & pellucidulam cryſtallum
Conflatam in miras diuerſa ex arte figuras
Accipiunt, verſantq; manu, nec imagine paſcunt
Quantum oculos fragilis candenti in luce metalli
Dum proprios ſpeculi mirantur in æquore vultus

Digitized by Google

Vitraque inoffenſos tranſmittunt ſplendida viſus.
At poſtquam cura inſomni aſsiduoq; labore
Inſtaurata ingens ſtetit alto littore claſsis,
Lentaque deductæ texerunt marmora naues,
Certus inire viam ac luſtrata relinquere regna
Chriſtophorus, claſſem conſcendi, & caſtra moueri
Imperat, innumeras fruſtra Anacaona morandi
(Ingenium timidæ furor inſpirabat amanti)
Innectit cauſſas, luctusq; incendit amaros
Nequicquam, nullis animum quippe ille mouetur
Vocibus, & lacrimas auerſa reſpuit aure.
Tùm vero fœdata genas, & pectora virgo
Sciſſa manu, fletuq; oculos accenſa tumentes
Ibis, ait, nec te quicquam Anacaona mouebit?
Ibis, & immiti morituram funere linques
Crudelis? quo tendis? & extera littora quæris?
Quin etiam dum ſæuit hyems, turbata procellis
Per maria ire paras, quid ſi deſerta ferarum
Saxaque Cannibalum fugeres? tua regna relinquis
Meque fugis, ſaltem ah, ſi te faſtidia noſtri
Tanta tenent, ſpatium precor, exiguamque furenti
Da requiem, dum ſperatos perferre dolores
Fortius ediſcam, non, tu cum noſtra ſubires
Littora, & ignotos intrares aduena portus,
Bella tuli, & prima vetui conſidere terra,
At ſi nulla tuæ tangit te cura ſalutis,

Firmaque

Digitized by Google

Firmaque adhuc animo ſententia perſtat eundi,
Me quoque fer tecum, & ſpumoſas tolle per vndas,
Hoc precor, exiguum hoc munus moritura repoſco.
Talibus orantem, lacrimis immobilis Heros
Multa dolens, ægramq; animi ſolatus amantem,
Deſerit. At poſtquam facientem vela Columbum
Illa videt, certumque abitus, correpta dolore
Exanimis cadit, atque oculos nox plurima preſſit
Excipiunt famulæ, manibuſque in tecta reportant
Regia, pallentem, ac gelido ſudore fluentem,
Et tacitos imo quæſtus ſub corde cientem.

FINIS LIBRI SECVNDI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google